

OOST EN WEST

14-daagsch tijdschrift onder
redactie v/h dagelijksch Bestuur

ADRES DER REDACTIE:
Dr Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f6.— per jaar
Donateurs: minimum f10.— p. j.

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

In afwachting

Paul Porter, de leider der Amerikaansche economische missie in Griekenland, zeide in een tafelrede iets vriendelijks over het Grieksche volk en iets leerzaams over bepaalde trekken, die alle volken gemeen hebben. „De Grieken“, zei hij, „zijn net als de Amerikanen — zij houden er van behoorlijk te eten, te drinken en te praten“. Het communistische dagblad te Saloniki bevatte den volgenden dag een felle beschouwing, waarin men lezen kon, dat Porter alle Grieken beleedigd had als zijnde gulzigaards, dronkaards en liederlijke praatjesmakers. . .

Het geval is leerzaam in vele opzichten. Voor Indië, voor Nederland. Het leert, hoe zwaar de taak is van den historischrijver. Hoe moeilijk het is, allereerst: de ware toedracht van gebeurtenissen vast te stellen, met kennis van *alle* gegevens, *alle* feiten, *alle* inzichten. Het geval leert, hoezeer die taak nog verzaagd wordt, daar vele betrokken groepen en partijen moedwillig gegevens verbergen, feiten verzwijgen en inzichten verdraaien. Het voorbeeld leert daarenboven, hoe een politieke situatie noch beheerscht, noch beslist wordt louter door een vergelijk tusschen verzoenbare belangen en een overbrugging van strijdende beginselen. Beslissingen worden mede beïnvloed door groepen, partijen en figuren, die voor leugens en misleiding, voor machtsmisbruik en voor terreur niet terugdeinzen.

Het is in dien doolhof van idealen en nobele intenties, van illusies en beginselen, van deugden en zonden, van zelfopoffering en misdaad, van vervalsching en leugen, dat de geschiedschrijver den weg moet vinden. Den weg, die naar de waarheid voert. Den weg, die uit de duisternis der begripsverwarring leidt naar de klare hoogten van het begrip.

In de beschouwingen over Indië, die op deze plaats gegeven worden, zal men wellicht een neiging hebben opgemerkt, menigmaal de gebeurtenissen in Indië en Nederland te plaatsen in een historisch kader.

Dit geschiedt allereerst, omdat onze Koninklijke Vereeniging „Oost en West“ verreweg de grootste georganiseerde groep van Nederlanders vormt, die Indië kennen en liefhebben. Voorts, omdat men alles, wat zich in Indië voltrekt, alleen dan kan begrijpen, zoo men het ziet tegen den historischen achter-

Het Indische gezin te Batavia spreekt, met de familie in Nederland. Dat de Radiotelefonische band tusschen Nederland en Indië hersteld werd, is te danken aan hard werken van den P.T.T.-dienst. Dat de staatkundige, de cultureele en de economische banden tusschen Nederland en Indië hersteld worden is de taak der Nederlandsche regering. . .

grond. Verder, wijl juist omtrent de Indische geschiedenis der laatste veertig, vijftig jaar zoo oneindig veel misverstand en wanbegrip in Nederland en Indië valt te bestrijden en het zoo zwaar valt, de toedracht van de Indische verwickelingen sinds Japan's capitulatie te volgen en te doen begrijpen. En tenslotte, omdat de jaren, die wij thans beleven, metterdaad de ingrijpendste gebeurtenissen brachten en nog zullen brengen, die beslissend zijn voor komende geslachten in Indië en in Nederland.

Zien wij alles, wat zich in het bont en boeiend, kleurenrijk en menigmaal hartverscheurend Indisch schouwspel thans voltrekt, tegen den even kleurigen achtergrond der historie, dan komen wij eerder tot een goed begrijpen. Deze beschouwingswijze leidt in geen deele tot een berustend aanvaarden van wat men kan zien als onherroepelijke voltrekking eener lotsbeschikking. Doch zij geeft voor het werkzaam deelnemen aan hetgeen daartoe aan arbeid, aan strijd en aan toewijding noodig is de diepere bezieling.

Zoo zal ook voor ons allen, voor onzen kring van „Oost en West“ deze aandacht en deze werkzaamheid, ieder naar eigen aanleg, noodig blijven. De cultureele taak, de versterking der cultureele banden, kan slechts dan met vrucht worden verricht, wanneer de volken van het Koninkrijk weder in vrede samenleven.

De onderteekening van Linggadjati vormt een vast punt. Wellicht zal het bezoek van vier Nederlandsche ministers aan Indië een keerpunt vormen. Voor de thans wachtende taak in Indië zijn nieuwe mensen, nieuwe leidende figuren, nieuwe krachten noodig. Wellicht zal men, na overleg ter plaatse op het hoogste niveau, er in slagen die aan het bewind te brengen.

Hoe

is het

Kerstrapport ?

Is het behoorlijk? Gelukkig! Is het minder goed? Dan is het zaak, na te gaan, of voor Uw zoon of dochter wel het juiste type school is gekozen. Of waarop speciaal gelet moet worden, wil het volgend rapport beter worden. Het kost méér dan alleen studiegeld, indien Uw zoon of dochter niet mee kan op school; het kost ook zelfvertrouwen en levensgeluk. Zekerheid verschaft U een psychologisch-, psychotechnisch-, graphologisch- en medisch onderzoek op het

PSYCHOTECHNICUM

der

NED. STICHTING VOOR ORGANISATIE

Achter St. Pieter 23-25 UTRECHT, Tel. 16484 en 12328

- Totale kosten f 40,—.
- Rapport binnen enkele dagen.

Restaurant „Corner House”

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

Voor speciaal *Indische Rijsttafel*

Café-Restaurant „WEST-END”

Telefoon 84817 AMSTERDAM, Overtoom 87
81576
86075

Aanbevelend: W. Planje

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandse Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

INDISCH RESTAURANT

„Ardjoena”

Groot Hertoginnelaan 68,
Den Haag, Telef. 391332

**Dagelijks
Rijsttafel** vanaf 12 uur

RESERVEERT TIJDIG UW TAFEL

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

Hoofdkantoor: Amsterdam - 76 Kantoren in Nederland

FINANCIERING
VAN IM- EN EXPORT

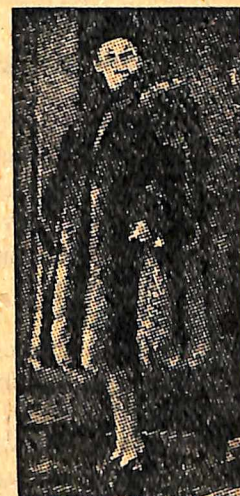
BONT- MANTELS

- *Pracht collectie*
- *Chique pasvorm*

Peperzak

„Beheerscht het vak”

Laan van Meerdervoort 291, Den Haag
bij het Valkenboschplein, Tel. 336665
(Tramhalte lijn 1—3—7—12)

Hoû en Trouw

bij

„De Schouw”

Witte de Withstr. 80

J. J. Dekker

ROTTERDAM

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse
inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden
voorbereid.

Inlichtingen: SCHEPENSTRAAT, 89A, Tel. 45499, ROTTERDAM

Het „Verboden Toegang” in Indië

Een overgroot deel van Java, bijna geheel Sumatra en geheel Madoera zijn voor den Nederlander, tenzij hij uitgenoodigd werd door de Republiek, nog verboden gebied. Ondanks de onderteekening van Linggadjadi heeft de Republiek nog op alle toegangswegen tot haar gebied het „verboden toegang” laten staan.

De toegang tot geheel Indië zal moeilijker worden.

Men zal, om als NEDERDANDER in Indië te worden toegelaten, in de toekomst niet alleen aan bepaalde formaliteiten — paspoort en visum — moeten voldoen, maar mede aan bepaalde eischen...

Wat die formaliteiten, waaraan met name de Nederlander, die Indië wil bezoeken, moet voldoen, betreft, die zijn reeds thans niet onbelangrijk. Zelfs bestaat sinds 29 Januari 1947 de van Indië uit voorgeschreven regeling:

dat alleen diegenen naar Indië kunnen vertrekken, aan wie met toestemming van den Immigratiedienst te Batavia in Nederland een visum voor Nederlandsch-Indië is verleend.

De Nederlandsch-Indische overheid houdt daar zeer streng de hand aan. Zóó streng, dat zelfs voor een tweetal ambtenaren, beiden formeel en officieel voor een ambtelijke functie uitgezonden, doch die vertrokken vóór de visumregeling bekend was, het verblijf in Indië onmogelijk werd gemaakt.

Het geval is symptomatisch.

Men begrijpe, het relaas vernemend, goed, dat de moeilijkheden niet veroorzaakt werden door de Republiek, doch door een Nederlandsch-Indische overheidsinstantie. Men begrijpe voorts, dat het hier niet ging om politieke figuren, nog minder om menschen, die zonder middel van bestaan voor het eerst naar Indië wilden gaan. Het betrof hier een Nederlander, die een-en-dertig jaar achtereen in Indië werkte, en zijn zoon, die in Indië werd geboren. Beiden gingen naar Indië met een aanstelling voor een ambtelijke functie.

Als men tenslotte nog verneemt, dat het hieronder volgend verslag van de toedracht, dat wij zonder verder commentaar vermelden, gepubliceerd werd in het te Batavia verschijnende „Dagblad”, dan zal men tevens rekening houden met het feit dat, zacht gezegd, de in het Nederlandsch verschijnende bladen in Indië door tal van omstandigheden onder het vigeerende regime geenszins tot overmaat van critiek geneigd zijn.... Thans citeeren wij:

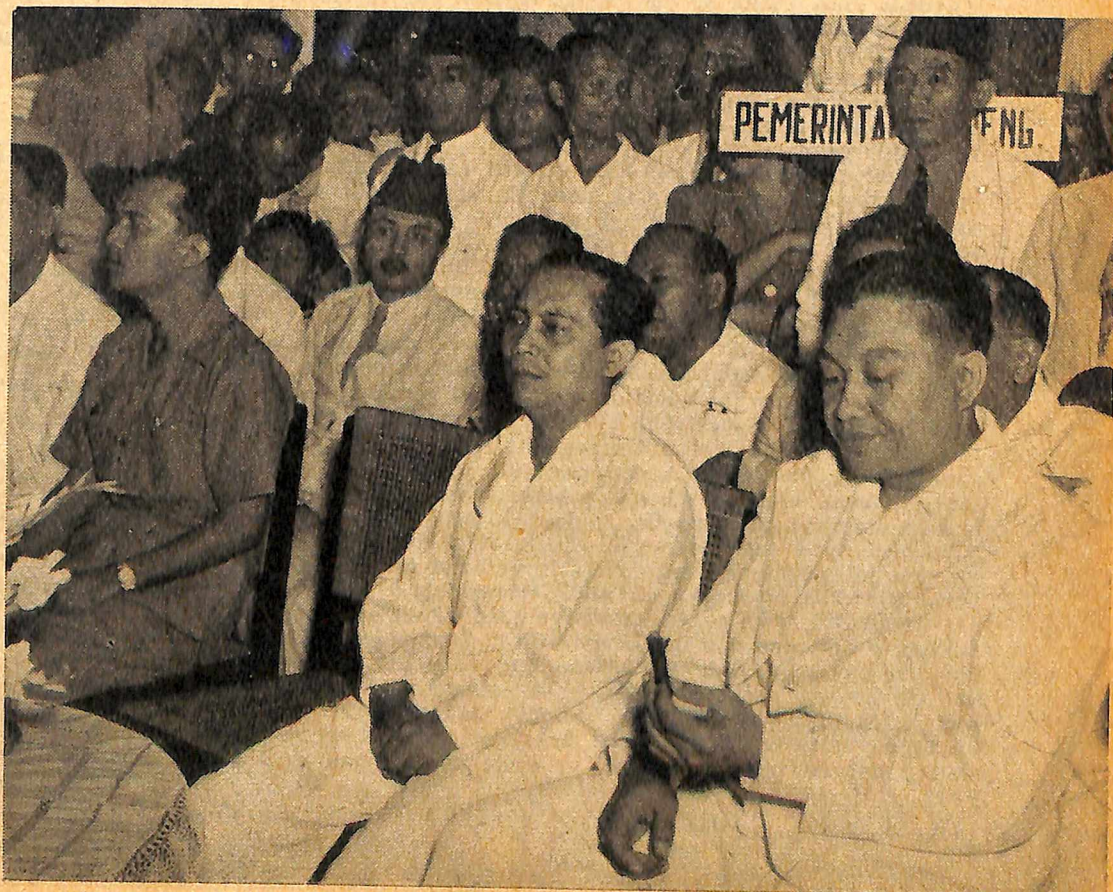
Welaan, dan, de Nirub had uit Nederland de heeren Verheyen doen uitkomen, van wie de vader reeds 31 jaar in Indië had verbleven, voordat hij met evacuatieverlof ging, en de zoon in Indië geboren is. Verheyen Sr. was bestemd voor hoofd van den technischen dienst en de zoon

Op den dag der officieele onderteekening van Linggadjadi werd niet slechts ten paleize te Batavia een receptie voor genoodigden gehouden, doch in het vroegere Gemeentehuis van Batavia, dat thans de Balai Agoeng van Djakarta heet, waren figuren der Republiek bijeen. De gestalten in het wit op den voorgrond zijn premier Sjahrir en minister dr A. K. Gani, die luisteren naar een rede van dr. Darmawan Setijawan.

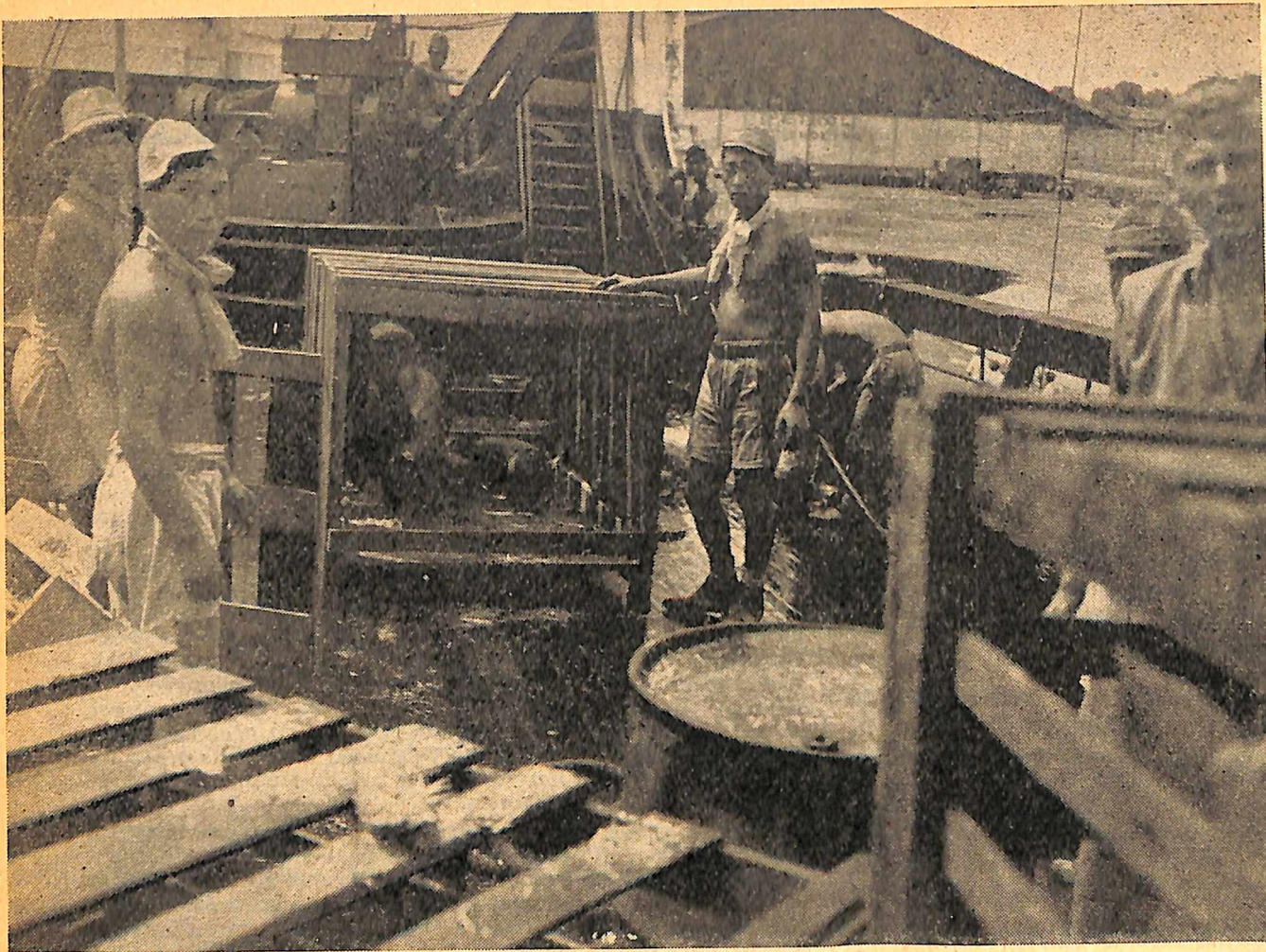
voor chef-werkplaats van den transportverbindingsdienst van de Nirub. Toen de beide heeren hier aankwamen — dat was eenige weken geleden — werd hun direct beduid, dat zij per eerstvolgend vliegtuig weer terug moesten keeren, omdat zij geen visum op hun pas bezaten tot toelating in Nederlandsch-Indië. Er was n.l. op 29 Januari j.l. een bericht uitgegaan van Batavia naar het departement van Overzeesche Gebiedsdeelen, dat slechts die personen uitgezonden mochten worden, aan wie met toestemming van den Immigratiedienst te Batavia een visum voor Nederlandsch-Indië verleend was.

Het was echter gemakkelijk aan te toonen, dat de heeren Verheyen reeds op 9 December j.l. door het departement van Economische Zaken en het Bucoa waren opgeroepen. Hierop werd evenwel geantwoord, dat dit misschien wel zoo kon zijn, maar dat de heeren Verheyen planters waren en dus niet direct hier van noode waren. Maar het kostte ook niet de minste moeite te bewijzen, dat zij geen planters waren, doch wel technici, die in Indië daarentegen zeer dringend noodig waren. Toen werd in het midden gebracht, dat de heer Verheyen niet meer fit was voor den dienst in Indië. Ook deze bewering kon onmiddellijk weerlegd worden na een medische keuring van den betrokkene. De Immigratiedienst wilde echter er niet meer lang over praten; de heer Lagerwey van dien dienst verklaarde, dat Den Haag maar eens een flink lesje moest hebben; het zond maar steeds menschen uit zonder toestemming van Batavia.

Toen de affaire in dit stadium was gekomen, werd er een respectabel aantal personen van verschillende diensten ingeschakeld om de zaak verder af te wikkelen. De heeren Verheyen moesten en zouden teruggezonden worden en geen enkel argument ten gunste van het hier laten van de heeren Verheyen scheen meer te kunnen baten. De hoogste ambtenaren van het departement van Economische Zaken kwamen er bij te pas om te trachten den Immigratiedienst aan het verstand te brengen, dat men deze beide heeren toch niet het slachtoffer kon laten worden van een nalatigheid — als deze inderdaad zou zijn begaan — van een ambtenaar van het departement van Overzeesche Gebiedsdeelen, maar niets hielp. Tot twaalf uur 's nachts werd er geconfereneerd en getelefoneerd, werden er spoedboodschappen uitgezonden, alles echter vergeefs. Toen er op gewezen werd, dat het terugzenden van de beide Verheyens den lande op een slordige f 10.000 zou komen te staan, terwijl deze heeren toch volstrekt noodig waren voor den technischen dienst van de Nirub, klonk het bescheid hierop, dat deze kosten van geen belang waren. Die moesten dan maar betaald worden door den kapitein Verbaan, transport-officier te Den Haag, die de passen zonder de visa had afge-

In ons nieuwe rubriekje: „Goed werk in Indië” past dit beeld. Met de „Tabinta” is uit Australië fokvee aangekomen, dat hier door Japansche krijgsgevangenen wordt uitgeladen. Het is gekocht ter aanvulling en vernieuwing van het rasvee op Java, waarvan in den Japanschen tijd en door extremistische wandaden veel verloren ging.

geven. Deze kapitein verdient echter hoogstens f 4000.— per jaar, en toen dit opgemerkt werd, luidde het antwoord: „Nu ja, daar zal wel een oplossing voor gevonden worden, maar de Verheyens moeten weg”. — „Maar zij kunnen er toch niets aan doen, dat geheel buiten hun weten een ander een fout heeft gemaakt, waarvan zij thans de dupe zijn? — Ja, dat kan wel allemaal waar zijn, maar daar hebben wij niets mee te maken”.

Na een wanhopige, opwindende en langdurige gedachtenwisseling van verschillende vertegenwoordigers van de departementen van Justitie, Economische Zaken, den Immigratiedienst, het B.B., de Nirub en het Bucoa bleek, dat de Immigratiedienst onvermurwbaar was. Een der heeren van het Bucoa, die 's avonds voor het geval werd opgebeld, maakte er zich van af, door in allen ernst te zeggen, dat hij, als hij 's avonds thuis kwam en een borrel op had, niet in staat was helder te denken... De heer Honig, onder-directeur van Economische Zaken, bij wien ook een demarche ten gunste van de heeren Verheyen werd ondernomen, beloofde, indien noodzakelijk, de aangelegenheid met dr. Van Mook te zullen opnemen. Het is ons niet bekend, of aan deze toezegging uitvoering is gegeven.

Den volgenden morgen om halfzes werd de heer Verheyen Jr. op zijn adres, Mampangweg 45, door kloppen gewekt. Op zijn vraag, wie daar was, klonk het antwoord: „Politie”. Toen hij daarop de deur openmaakte, trad een politiemann naar binnen met de hand op de revolver, den heer Verheyen gelastende onmiddellijk mede te gaan. De heer Verheyen werd toen per jeep weggereden naar Kemajoran.

Op Kebon Sirih werd de heer Verheyen Sr. opgehaald, ook door de politie. Vader en zoon werden behandeld alsof zij misdadigers waren. Op Kemajoran stond het gezelschap onder voortdurende politie-contrôle. Klokslag 8 uur vertrok het vliegtuig met de beide heeren Verheyen. Dit had echter motorpanne en de passagiers stegen weer uit het vliegtuig. Intusschen hadden zich verscheidene heeren op Kemajoran verzameld om een laatste poging te doen de beide heeren uit het naar Nederland terugkeerende vliegtuig te houden, waartoe de kans nu gunstiger werd geacht in verband met den motorpech. Het was eigenlijk een klein schandaal, dat zich daar afspeelde. Orders en contra-orders volgden elkaar op. Het zeer energieke optreden van mr. Lamsveld van Economische Zaken, die den moed had alle verantwoording voor het aanhouden van de heeren Verheyen op zich te nemen, mocht evenwel niet baten, omdat de Immigratiedienst zich met alle kracht hertegen verzette. Eindelijk, na heel veel gepraat werd besloten, dat de heer Verheyen Jr. optie zou krijgen om te

blijven, maar zijn vader zou in elk geval terug moeten gaan.

Het ging echter niet zoo gemakkelijk de bagage van den heer Verheyen Jr. uit het vliegtuig te krijgen, zonder langdurig oponthoud, omdat deze onder de barang van andere passagiers lag. Afgesproken werd toen, dat deze van uit Singapore zou worden teruggezonden.

Omstreeks 10 uur vertrok ten tweeden male het K.L.M.-vliegtuig met Verheyen Sr. er in, doch wederom bleek er iets aan de motoren te mankeeren en thans werd het vertrek uitgesteld tot den volgenden ochtend. Toen volgde er weer een heelen dag van drukke besprekingen van verschillende instanties met den Immigratiedienst om een allerlaatste poging te doen den heer Verheyen Sr. te Batavia te houden. Het tot in den nacht gepleegde overleg leverde evenwel weder niets op. Den volgenden dag vertrok de heer Verheyen in den prillen ochtend, terug naar Nederland. Terwijl den heer Verheyen Jr. werd medegedeeld, dat hem geen distributie-bescheiden zouden worden verstrekt en geen woonruimte zou worden toegewezen.

SCHOOLLEVEN IN INDIË

De uitgeverij Leiter Nypels te Maastricht is voornemens dit jaar onder auspiciën van Oost en West te doen verschijnen een nieuw boek van C. W. H. v. d. Ven „Schoolleven in Indië”.

Onder zijn pseudoniem Goeroe Kapala verwierf de heer v. d. Ven zich (o.a. in het orgaan van Oost en West) bekendheid als schrijver over de Indische school en het Indische schoolkind; zijn boekje Sai Horasma Hita vond overal een gunstige ontvangst. In „Schoolleven in Indië”, met een voorwoord van dr. de Kat Angelino, bespreekt en beschrijft Goeroe Kapala op de hem eigen wijze de Indische school en het Indische schoolkind, en legde daarin tevens vast een stuk Indisch leven, dat thans wel tot het overleefde verleden mag worden gerekend. In verband met de tijdsomstandigheden is het gewenscht dat onze lezers, die te goeder tijd dit boek willen ontvangen, hun bestelling thans reeds opgeven bij den uitgever Leiter Nypels, Minckelersstraat 3, Maastricht, dan wel bij hun boekhandel.

Medan wacht op de toekomst

Men schrijft ons uit MEDAN:

Ik heb beloofd u wat over Medan te vertellen. Dat het een schim is van vroeger, zult u wel willen aannemen. De net onderhouden huizen, de gladgeschoren gazons, ze zijn er niet meer. Overal nog die vuilgrijze oorlogskleur in plaats van het heldere wit van vroeger. Hier en daar een voorgalerij met een gescheurde kree. In de tuinen, bijna overal doorgeschoten heggen en paden vol onkruid. Bloemen ziet ge bijna niet. Op het gebouw van de Ned. Handel Mij groeit gras.

Ook Hotel de Boer is verwaarloosd. Hoe kan het ook anders. De bezettingsjaren, jaren van verwording en afbraak, zijn ook aan Medan niet ongemerkt voorbijgegaan. Maar dit beeld der verwording zal verdwijnen. Er wordt gewerkt en De Boer is al geen Amacab-hotel meer. Het is teruggegeven aan de rechtmatige eigenaars en die zullen nog wel wat anders doen dan alleen de prijzen verhogen. Misschien krijgen we nu brood zonder boeboek *) en niet elken dag corned beef. Corned beef als croquet, als omelette, als ragout, als biefstuk en als Geldersche worst. We konden het op het laatst niet meer zien....!

De Esplanade, de longen van Medan, al liggen die longen tegenwoordig tamelijk excentrisch, is er ook niet op vooruitgegaan. De Engelschen, die veel bedorven hebben, hebben er een hockeyveld op aangelegd en daarvoor een soort geprepareerde jutezakken gebruikt. Overigens heeft de Esplanade iets gekregen van de Biltsche duinen. Er zijn waarschijnlijk loopgraven in aangebracht, gedeeltelijk dichtgegooid en nu overgroeid. De Esplanade is weidegrond geworden. Buiten was het niet veilig. Dus moest het vee in de stad geweid worden. Begrijpelijk. Baardige Bengaleezen hoeden er nu hun grote kudden bonkig vee, dat gedrenkt wordt in de Nienhuysfontein. Maar... het zal de langste tijd wel geduurd hebben. Er wordt ook aan de Esplanade gewerkt en het komt wel goed. En ook aan de wegen wordt gearbeid. Zwarte voorindiers dragen zwarte teer aan, die ze in groote ijzeren vaten koken. Ze krabben de wegen schoon en vullen de gaten. Het gaat langzaam maar het gaat gestadig en elken dag wordt het beter. Het komt wel goed. De oude Deligeest herleeft. Laat ik eens een paar namen noemen. Daar is J. J. Priebee.... Er is zoo vaak hulde gebracht aan Nienhuys, Jansen en Cremer. Laten we nu eens hulde brengen aan Priebee. Priebee, die al een jaartje ouder wordt, maar werkt alsof hij begiftigd is met de eeuwige jeugd. Hij heeft het bestaan uit het niet en onder omstandigheden, die uiterst moeilijk waren, een onderneming — wel klein, maar toch een onderneming! — te voorschijn te roepen. Er wordt weer tabak geplant. Van Helvetia begint de victorie en Priebee verdient de Oranje-Nassau.

Daar is Teun Priebee, die ook bergen verzet. Hij kankert wel eens, het meest op het eten, dat inderdaad niet best is. Ook niet best kan zijn, want wat is hier en wat wordt er aangevoerd. Zoo goed als niets. Daar is Prins Visser, de man van de Deli-spoor. Hij is een diplomaat. 'n Fin esprit. Vertrouw de onschuld van zijn blauwe oogen

*) schimmel

Nadat het accoord van Linggadjati te Batavia geteekend was heeft de Nederlandschetroepencommandant van Noord-Sumatra, Kolonel P. Scholten, het initiatief genomen voor een ten residentiehuize te Medan gehouden bespreking. Zij betref de geheele situatie ter Oostkust van Sumatra. Er werd door Nederlandsche en Republikaansche civiele en militaire figuren aan deelgenomen.

niet te veel De Deli Spoor loopt zoo nu en dan weer „Europeesch“. Er is een begin en Prins Visser grinnikt. Hij verheugt zich op zijn vertrek in Mei, maar ik weet, dat hij deze periode met al haar moeiten en al haar zorgen toch niet zou hebben willen missen.

Daar is Kolkman, de president van de Avros. Hij staat te Batavia op de bres voor de belangen der cultures, die ook de belangen van deze landen zijn. Kolkman is.... Kolkman. Er is geen betere voorvechter denkbaar.

Daar is dr. Verhoef, die ook teruggekomen is om zijn deel bij te dragen.

Daar is Hoefsmit van de R.C.M.A., die het het drukt van ons allen heeft. Maar dat komt omdat Hoogendijk de boeken zoo ingewikkeld heeft gemaakt, zooals hij dagelijks verzucht. Begin niet met hem over postzegels....

Daar is Hein Oldigs, het prototype van den Deliplanter, die op Mabar, een onderneming van de Arendsburg, moet huizen in een tent, omdat de bandieten, die Medan insluiten, het noodig gevonden hebben het emplacement in brand te steken.

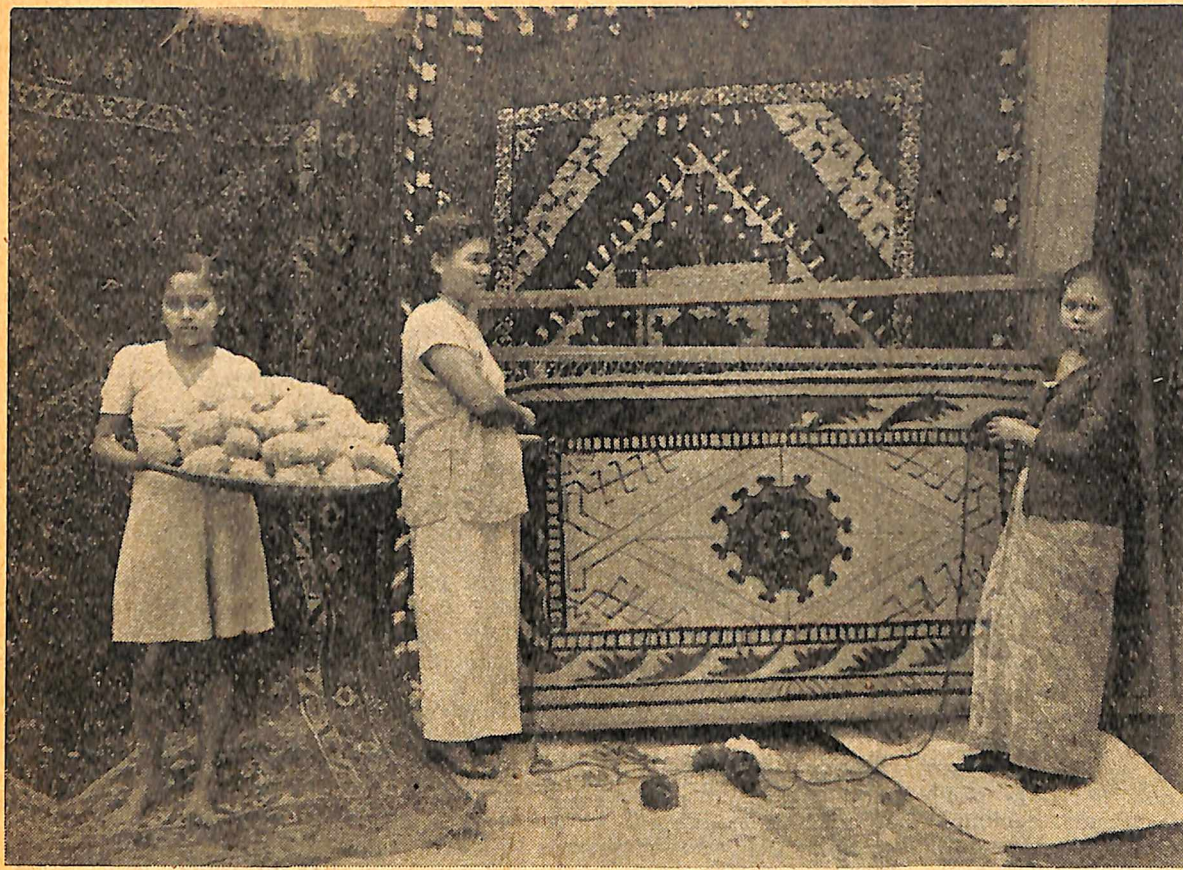
Daar is Van Houts van de Deli Bamij, die zich onlangs voor de microfoon aandienende als de oudste inwoner, wat hij niet is, want dat is zeker één van die twee oude heertjes, die laatst gekidnapt werden door de extremisten, toen zij zich een beetje te ver hadden gewaagd op den Bindjieweg. Ze zijn nu terug.

Daar is.... Er zijn er zooveel. Er zijn er zooveel, die zich opgemaakt hebben om mee te helpen om van Deli weer Deli te maken. Om op te bouwen. Geloof niet, dat de arbeid, die hun te wachten staat, licht zal zijn. Het ongerief, dat zij tot nog toe ondervonden hebben, zal kinderspel zijn vergeleken met datgene, wat komt. Maar.... dat wordt niet geteld. Er zal weer welvaart komen. De ondernemingen zullen weer haar producten afleveren, de oceaanstoomers zullen Belawan weer aan doen. Welvaart zal er komen en bloei en de mannen, die thans uitgetrokken zijn, zullen.... vergeten worden. Natuurlijk. Maar dat doet niets terzake. Zij zijn hier niet gekomen om zich onsterfelijkheid te verwerven, maar om een begin te maken. Ze zijn gekomen omdat.... omdat het feitelijk de tragiek is van al diegenen, die deze landen hebben leeren kennen, dat ze altijd weer geroepen worden. Ze gaan voor goed weg, open voor al dat vele, dat het Oude Land zal brengen. Maar toch weer worden ze geroepen. Vroeger of later. Door de Stem uit het Oosten. En hoeveel te dringender was die stem, nu Deli, in nood was. Want dit land, lezer, dit bloeiende land van weleer, het is in nood! Het moet niet zoo heel lang meer duren voor er redding komt. Te lang reeds wordt het politieke spel gerekt. Er moet een eind aan komen, voor het te laat is.

Medan is Medan niet meer. De huizen zijn niet onderhouden

Goed werk in Indië. Dit hoofd past ook voor een foto der producten van een nieuw bedrijf te Batavia, waar uit wol en vezel deze tapijten worden vervaardigd.

en de gazons zijn verwaarloosd. Er is geen vat bier en er zijn geen koelkamerartikelen en het water, dat we drinken is vaak lauw, omdat het gekookt wordt en er niet altijd ijs is. Maar de geest is vaardig. De oude garde staat klaar. Zij maakt zich gereed voor den sprong. Haar laatsten sprong. Er ligt iets tragisch in, maar ook iets heroïsch. Zij weet, dat zij gaan kan als de taak volbracht is; wanneer het begin gemaakt is, komt de jonge generatie. Dan gaat zij. Voor goed. De oude garde staat gereed voor den sprong. Nog eenmaal het felle, het werkzame, het ziedende leven. En dan langzaam aan de levensavond. En de herinnering aan iets grootsch. Iets grootsch dat niet tot stand had kunnen komen zonder de liefde voor dit land.

Afgescheiden van de verwaarloozing, waaraan Medan ten prooi is geweest, heeft het weinig geleden. Ik heb hierbij natuurlijk niet het oog op de diefstallen, die gepleegd zijn door de Britsch-Indische soldaten en de vernieling aan huisraad en anderszins, waaraan dezen zich hebben schuldig gemaakt. Dat is weerzinwekkend geweest. Gradueel zal er weinig verschil geweest zijn tusschen het interregnum van Raffles en het „beheer“ dat de Engelsche generaals gevoerd hebben. Dit tusschen haakjes. Wanneer huizen en erven eenmaal onderhanden genomen zijn, zal er uiterlijk heel weinig te bespeuren zijn van eenige verandering ten opzichte van voor den oorlog. Innerlijk is er wel het een en ander veranderd. Of dat van blijvende aard is, zullen we moeten afwachten. Als ge nu b.v. 's ochtends op de Esplanade wandelt, zult ge bij ons Gemeentehuis een aantal stalletjes zien staan waarop verschillende inheemsche lekkernijen verkocht worden, van é s kriem of tot pisang goreng toe. Ge zult uit verschillende bruine broeders op de trappen zien hangen, hun beenen slingerend over de balustraden en min of meer tot uw bevreemding zult u de rood-witte vlag zien wapperen.

De verklaring is, dat ons Gemeentehuis bezet is geworden en bezet is gehouden door Mr. Joesoef, overigens een achtenswaardig man, die er het abele ambt van burgemeester uitoefent. Ge zult het misschien een beetje vreemd vinden dat, waar wij ons leven buiten de demarcatielijn geen oogenblik zeker zouden zijn, een Indonesische burgemeester in ons midden in volle vrijheid zijn ambt uitoefent. Maar dat zijn van die dingen, waar ge niet over moet piekeren. Het is er mee, als met onze soldaten, die wel mochten schieten, maar eerst als schietschijf gediend moesten hebben. Dat is onze toegeeflijkheid, onze lankmoedigheid, onze... slapte. Wij moeten vooral de gevoeligheidjes van onze tegenspelers ontzien. Vooral niet meenen, dat wij nog iets te zeggen zouden kunnen hebben. Daarom noemen we onzen Resident ook heel voorzichtigjes: Hoofd van den tijdelijken bestuursdienst. Wat u verder zou opvallen is, dat het politiecorps gedeeltelijk Indonesisch is. Ook al zoo'n vreemd verschijnsel en verder, dat de Deli Spoor in Indonesische han-

den is, maar dat wist ge reeds. We zullen daar maar niet op ingaan. Het zal wel 'n onderdeel zijn van 't grootè spel.

We hebben nu de Esplanade bekeken en wandelen kalm den Kesawan op. Toko Epperlein zult ge niet meer aantreffen. Verderop zijn twee Chineesche zaken, het „Medan restaurant“ en „Broadway“. Voor Europeesche begrippen niet zeer aantrekkelijk. Met uw vrouw zult ge er, denk ik, niet komen.

Ge hebt wellicht in Nederland gelezen over den chaos te Medan. Er zouden zooveel toko's leeg staan en duizenden Bombayers gevlucht zijn. Op den Kesawan is geen enkele toko dicht met uitzondering van Seng Hap. De Ionische zuilen voor een Chineesche toko in een Oostersche straat doen nog altijd even dwaas aan. Maar verder zijn de deuren overal open. Wat die duizenden gevluchte Bombayers betreft, hier heb ik mijn vriend Pertap-Sengh eens naar gevraagd. Hij bevestigde, dat er inderdaad naar schatting 2500 mannen, vrouwen en kinderen na den oorlog vertrokken waren, maar dat waren lieden, die gedurende den oorlog al naar hun land hadden terug gewild. Wat de correspondent gezegd heeft, is dus niet heelemaal onwaar. Het is alleen een beetje tendentius voorgesteld, maar beslist onwaar is wat hij zegt van die Japansche officieren, die zich

nog in December te Medan in weelde baadden. Dit moet met beslistheid naar het land der fabelen verwezen worden.

Het is ook niet waar, dat „zeer vele Chineezzen hun toko's gesloten hebben“. Ik zou niet weten waar dat het geval moest zijn. Op den Kesawan zeker niet. Ik heb me laten vertellen, dat daar voor een kedeh *) f15.000 N.I. Courant betaald wordt als „wang koppie“, hetgeen dus wil zeggen, het recht om de kedeh te mogen betrekken. Wanneer dergelijke bedragen betaald worden, zal het met den handel nog wel wat losloopen denk ik. Het gezelligheidscentrum voor de Europeesche gemeenschap is „de Soos“, gevestigd in het kantoorgebouw van de H.V.A. Het is feitelijk een militaire societeit, maar burgers worden tot een beperkt aantal toegelaten. Gezellig is het er niet. Het gebouw, dat een fraai kantoorpand is, leent zich niet voor societeit. Ondanks de afleiding, die wij vaak in den vorm van goede concerten en behoorlijk tooneelspel hebben, is het leven te Medan nog weinig behagelijk. Het gevoel opgesloten te zijn, is niet prettig. Elken dag vrijwel dezelfde groente te moeten eten, is niet prettig. Het gevoel dat ge, hoe ge u ook wendt of keert, toch niet met uw salaris uitkomt, is niet prettig. En, dat ge dat uw directie niet duidelijk kunt maken, is heelemaal niet prettig. Het wordt dan ook langzamerhand tijd, dat daar eens verandering in komt. Het zijn wel allemaal materiele omstandigheden, maar zij spelen een groote rol.

Het wordt inderdaad tijd, dat er verandering komt. Zie, we zijn hier geen van allen voorstanders van Linggadjati. We verwachten daar het heil niet van. Maar we wilden haast, dat de overeenkomst toch maar geteekend werd, omdat onze handen jeuken om aan den slag te gaan. (Een paar dagen nadat de brief verzonden was had de schrijver zijn zin en was Linggadjati onderteekend). Wat het worden zal, zullen we wel zien. Alles is altijd in „den“ Oost terecht gekomen. We willen best samenwerking met de Inheemschen. We bereiden er ons reeds op voor. We verwachten Inheemsche inspecteurs van den arbeid, we verwachten Inheemsche assistenten, later Inheemsche administrateurs, Waarom niet? Als die menschen karakter hebben en kennis en de gave om met hun eigen landgenooten om te springen, zooals wij dat zelf steeds gedaan hebben, dan moet er voor hen een plaats zijn in hun eigen land, ook bij de groote cultures. Dat begrijpen we volkomen.

Dit kan ik u zeggen, geachte lezer. Als onze tegenspelers dezelfde gedachten koesteren als wij, dan zal het best gaan. Maar laat het spoedig gebeuren, want het land ligt te zieltogen.

*) winkel.

Opdat wij het niet vergeten. . . ! Deze foto, evenals die van ons vorige nummer, behoorde IEDEREEN in Nederland en IEDEREEN in Indië te zien. Zoo zagen de Javaansche kinderen er uit, toen de Nederlandsche troepen Modjokerto kwamen bevrijden.

Menschen uit Indië . . . in nood !

Bij de A.W.A., de Algemeene Werkers Associatie, zijn niet minder dan drie en twintig vereenigingen aangesloten van menschen, die hun arbeidsleven in Indië hebben gesleten en die thans voor het meerendeel ten gevolge van de Japansche bezetting en van het jarenlang verblijf in de concentratiekampen (voor en ná de capitulatie van den vijand) in zeer zorgelijke omstandigheden verkeerden. Zoowel ambtenaren als werkers in particuliere ondernemingen hebben veelal alles verloren, wat zij aan have en goed bezaten en hun gezondheid en energie bovendien. Zij zijn gerepatriëerd en vonden daarbij hulp en leniging in hun eerste nood, maar daarna werden zij vergeten.

Een speciale verslaggever in Indië heeft aan deze oorlogsslachtoffers in „de Volkskrant” enkele weken geleden een artikel gewijd, dat met levendige instemming geciteerd werd op een eerste openbare vergadering, welke door de A.W.A. in de Koopmansbeurs te Amsterdam werd gehouden, waaraan het blad nu een beschouwing wijdt, die ook in onzen kring alle aandacht verdient. Deze bijeenkomst was zeer druk bezocht, hoewel er niet minder dan negentig berichten van verhindering binnen waren gekomen van Indischgasten, die getuigden niet aanwezig te kunnen zijn, omdat ze nu eenmaal ieder dubbeltje moeten omkeeren.

De voorzitter, de heer C. J. J. Hoogenboom, vermocht allermindst een optimistisch geluid te laten hooren. De reden daarvan ligt niet in het feit, dat de na-oorlogsche dagen voor zooveel de poort der diepe ellende hebben opengesteld en dat zooveel al den tuin der ellende zelfs zijn binnengegaan, maar bijzonder in de omstandigheid, dat de Nederlandsch-Indische en de Nederlandsche regeering sinds Augustus 1945 nog niets bepaald hebben over de zoogenaamde backpay (gederfd salaris gedurende de Japansche bezettingstijd) en over eenige wachtgeldregeling. Over schadeloosstelling voor verlies van have en goed verneemt men niets en de meeste particuliere maatschappijen, die weer arbeidskrachten uitzenden, denken er niet over om de rechtspositie ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden der werkers onder het oog te zien en dát, terwijl in de meeste gevallen de veiligheid van degenen, die thans naar Indonesië trekken, minder verzekerd is dan vroeger en zij hun gezinnen moeten achterlaten.

De offervardigheid der werkers, die tot het laatste toe op hun post zijn gebleven, en de moed der Nederlandsche

vrouwen, die bij de nadering der Japanners door de regeering niet geëvacueerd en uit eigen beweging niet zijn gevlucht, worden met vergetelheid beloond. Tallozen zijn er, die ziek en uitgeput worden uitstooten en zich zien aangewezen op een klein pensioen. waarmede zij moeten rondkomen in dure pensions en bij een schromelijk gestegen levensstandaard. Onder de laatste categorie behoort menig ambtenaar, die in 1940 in ons land strandde en naar Buchenwalde gestuurd is, en anderen, die gedwongen ontslag kregen. Men denkt er niet aan, bijzondere regelingen voor deze oorlogsslachtoffers te treffen.

Voor de voorziening in al deze en dergelijke noodden moet noodzakelijk een afzonderlijk apparaat worden ingesteld. Daarvoor kunnen noch het departement van Sociale Zaken in Batavia, noch dat in Den Haag zorgen, als de departementshoofden of enkele toch al overbelaste hoofdamttenaren deze lasten er maar bij moeten nemen.

Mr. H. C. P. Korte, plaatsvervangend voorzitter van de Nederlandsch-Indische Plantersbond, besprak als tweede inleider de positie van den Indischen werknemer en behandelde speciaal een concept-ordonnantie, waarin een schadevergoeding geregeld wordt voor die Indische werknemers, die tevens oorlogsslachtoffers zijn. Doordat de meesten onder hen voorschotten hebben moeten opnemen, die van de schadevergoeding zullen worden afgetrokken, zal de tegemoetkoming, in deze ordonnantie vervat, practisch weinig uithalen.

Met enquête-cijfers toonde mr. Korte nog aan, dat het verantwoordelijkheidsbesef bij groote maatschappijen voor haar werkers in 61 gevallen geprezen mag worden; in 26 gevallen is het aanwezig, maar in 24 gevallen is het volkomen afwezig. Een wachtgeldregeling is bij 31 maatschappijen uitgevoerd; bij 14 bestaat zij niet; bij 16 is zij in voorbereiding. Zeven ondernemingen hebben voor de uitzending van oude en nieuwe krachten behoorlijke sociale voorwaarden, inclusief molestverzekering, ontworpen; bij 54 zijn deze nog onbekend.

De A.W.A. erkent volkomen de moeilijkheden, waarmede én de regeering én de particuliere ondernemingen te kampen hebben. Zij kan zich er echter niet bij neerleggen, dat het lot van zoovele Nederlanders veronachtzaamd wordt. De onderhandelingen binnenskamers hebben nu lang genoeg geduurd, thans heeft men, voor 't eerst, in het openbaar uiting gegeven aan zijn zorgen en nood.

Een lezer schrijft ons uit Batavia :

25 Maart 1947. Ergens in Indië op een mooi plekje, van waar je uit ziet over groene ravijnen, vol trillend geluid en daarachter oprijzend in pracht van kleuren fonsche bergen, hun toppen omhangen met flarden van donkere wolken. De zon zit machteloos weggedoken achter zware wolkenbanken en al verraadt een weelde van goudglans haar onvermoeid pogen nog eenmaal te triomfeeren op dezen dag, onverbiddelijk glijden haar zwarte wachters mee naar gindschen bergkam, waarachter zij elken avond rusten gaat in haar gouden paleis.

Terwijl de blik zich hecht aan het schoone tafereel, komt plotseling de wrevele gedachte op, dat zich dat alles uitspreidt boven een gebied, waar een volk verkommert. Ginds ergens is de demarcatielijn en daarachter lijdt een volk, dat wij in den steek lieten en verkochten aan Jappenknechten!

En nu is het de dag van Linggadjati! Schermerhorn, Van Poll en Van Mook zullen hun naam zetten onder een basisaccord, dat geen basis is en geen accoord. Een onmogelijk stuk, dat alleen geteekend kan worden omdat beide partijen te elfder ure hebben goedgevonden en verstaan, dat ieder er uit mag halen en inleggen wat hij wil. De moeilijkheden zijn naar de toekomst verschoven. De toekomst, waarin de Republiek zal moeten bewijzen, dat zij haar de facto erkende gezag ook uitoefent en van goeden wil is. Tot nu toe is zij voor al haar examens gezakt, hoe soepel de eischen ook waren. Maar, met dit spiekblaadje in de hand, zal het bejer gaan, zoo beweren Schermerhorn en Van Mook. We vreezen het ergste. Deze candidaat komt er nooit. De vooropleiding deugde niet: de docenten en de boeken waren Japansch!

Als ik de radio aanzet, zit ik ineens middenin de onderteekening. Een gedempte stem, als bij een begrafenis, zegt, dat ze in het kantoor van den Luitenant Gouverneur-Generaal bezig zijn met teekenen. Dat gaat onder doodsche en beklemmende stilte. Stilte voor den storm!

Dan breekt Schermerhorn los. „De onvermijdelijke onzekerheid van dit pad kozen wij boven den weg van alleen maar geweld, die door bloed en tranen onbegaanbaar wordt gemaakt. . . .” De Professor weet natuurlijk wel, dat de Republiek „dit pad” nimmer koos. Zij koos den zekeren weg van geweld,

gruwelen, bloed, tranen, bedrog, verdachtmaking, terreur en roof en zij zal dien weg volgen tot al haar eischen zijn ingewilligd en geen Hollander meer zich met haar zaken bemoeit, doch zich alleen laat gebruiken zoolang de Republiek het noodig oordeelt zijn hersens te huren.

Ook Sjahrir sprak schoone woorden, maar hij zegt tegenover Hollanders nooit wat hij meent en hij meent niet wat hij zegt.

En Van Mook? Hij sprak natuurlijk hetzelfde, wat hij sedert 1945 in allerlei toonaarden herhaalt. Hij bezit een bepaald schema, waaromheen hij een grooter (dit komt het meest voor) of kleiner aantal zinnen weeft. Het schema is als volgt: a. tijdens de Japansche bezetting hadden we schoone toekomst-droomen; b. de capitulatie bracht teleurstelling, waarvan de schuld eensdeels bij de Jappen ligt, anderdeels bij toevallige omstandigheden, zooals de verrassend snelle capitulatie; c. moeizame onderhandelingen (dat is waar!), waarbij wederzijdsche (moet zijn: eenzijdige) toenadering en verheldering van inzicht (d.w.z. loslating van het Koninkrijk); d. vertrouwen in betere toekomst.

De grafstem van den omroeper stelt ons ook nog in kennis van het machtig gebeuren, dat Idenburg allen de hand drukt. We veronderstellen, dat het als een felicitatie bedoeld zal zijn. Ter eere van het historisch moment, aldus de omroeper, grote volksfeesten te Batavia, waaronder een slametan in een bedelaars-kolonie (zeer toepasselijk!). Scholen en kantoren vrij, vandaag en morgen. Feest op commando! Het volk wel is waar zooveel mogelijk onkundig gehouden van de hooge politiek, maar toch moeten ze het „succes” vieren. In welk land ging dat ook al weer zoo?

Kerkelijke dankstonden en H. Mis! Tachtig, misschien negentig procent dergenen, die anders ter kerke plegen te gaan, verfoeien heel het Linggadjati-bedrijf, maar dat mag niet hinderen. Was niet de Indische Katholieke Partij steeds verbonden met de overige politieke partijen, welke scherp gekant zijn tegen het regeeringsbeleid? Totdat Romme kwam.

De radio-uitzending wordt besloten met een religieus woord van Ds. Verkuyl. De spreker beweert, dat de overeenkomst is gesloten voor Gods aangezicht. Hij zegt het nog mooier: „De witte Majesteit van het aangezicht Gods”.

Buiten is het donker geworden. De zon is ondergegaan en zwarte schimmen dooven haar laatste glansen.

De demarcatielijn

Een krantenverslag — uit het „A.I.D.” van 27 Maart 1947 — dat men wel als symptomatisch moet beschouwen voor de verhoudingen, die thans, NA de onderteekening van Linggadjati, op Java aanwezig zijn.

Gelijk een slang wendde en boog zich de weg over het groene bergland, dat met zachtglooiende welvingen in eindeloosheid wegdeinde. Hoe snel onze auto ook voortschoot, toch scheen haar vaart een kruipen te zijn in die groene wijdeheid. We reden langs ravijnen met onmetelijke diepten en we begrepen niet hoe ons voertuig daar toch zoo zeker langs kon glijden. Maar de weg wist het gelukkig wel en hij bracht ons met vele scherpe bochten naar de grens van het door „onze jongens” bezette gebied — de demarcatielijn.

We stapten uit en om ons heen kijkend leek het alsof iets ons vriendelijk toelachte. Was het Moeder Natuur of de Dood? Ten eenen male hangt 't leven aan een kabel, ten anderen male aan een zijden draad. We vonden het daarom beter eenige dekking te zoeken! Het scheen alles zoo vredig en rustig om ons heen. Tegenover ons bewogen zich vele struiken, hoewel het windstil was. En al gauw zagen wij tusschen het groen het glinsterende staal van den welbekenden Samourai. Even was het een vreemde gewaarwording de „tegenpartij” zoo vlak bij te weten. We wisten niet wat we van die stilte denken moesten. Plotseling het machtige geluid van een mannenstem. De „golden voice” van den R.V.D. Wij hoorden de echo van het met klem en geestdrift uitgesproken woord in het Republikeinsche gebied weerkaatst worden. Een stem als leek het vanuit den hemel te komen, die een oproep deed; een oproep tot de misleide bevolking, die op dat oogenblik achter struiken

en heuvels wellicht met wrevel naar deze stem zat te luisteren.

Het was een oproep om tot besef te komen, dat het immers veel beter is terug te keeren tot het normale leven van orde, rust en veiligheid, dan voort te gaan met het spel van geestdoodend wacht kloppen achter een stelling, voort te gaan met moorden en vernielen. Dat het veel beter is, wederom de sawahs te bebouwen om zodoende de oogst normaal te doen functionneeren dan zich heet te maken over allerlei misleidende veronderstellingen die slechts leiden tot misplaatst wantrouwen.

De stem bood zekerheid aan allen, die bereid zijn alle wantrouwen terzijde te schuiven en terug te keeren tot het goede oude leven van tempo doeloe, dat hen niet zal teleurstellen. Er werd nog meer in de ruimte geslingerd, wel een half uur lang. De overkant echter bleef zwijgen. We stonden op het punt te vertrekken, toen de stem het laatste woord gesproken had. Plotseling echter kwam een tiental knapen uit de struiken te voorschijn. Zij vroegen om een onderhoud. We keken enkele seconden recht in tien paar kinderoogen, knapen van nauwelijks 17, 18 jaar. Allen droegen zij een wapen. In ons kwam even de neiging op te merken: „wapens, waar gaan jullie met die kinderen naar toe!”

Wij naderden elkaar. En al gauw was aan hun zijde iedere vorm van argwaan geweken en waren wij in druk gesprek gewikkeld. Het werd een vragen om uitleg, van wat er door die stem was beweerd. Deze uitleg werd terstond gegeven en wij zagen op die kindergezichten hoe langer hoe meer twijfel verschijnen. Het was duidelijk dat zij niet wisten waar zij aan toe waren. Het is voor hen ook moeilijk te begrijpen hoe volkomen zij misleid worden door hun leiders, wanneer de voorlichting slecht is. Daarom vroegen zij kranten te lezen. De „Persatoean” en . . . sigaretten. Na een onderhoud van circa een uur namen we afscheid van hen. Doch niet, alvorens door allen de „vredes-cigareet” was opgestoken. Tien dampende knapen keerden terug telkens omkijkend. En wij verlieten de demarcatielijn, achter ons latend, een misleid volkje, dat iets had gekregen om te overdenken.

Wenschen van West-Borneo

Uit Pontianak zijn de resident van Borneo's Westerafdeeling, dr. J. van der Zwaal, de Sultan van Pontianak en de Controleur B. B. ter beschikking van den Sultan, dr. J. Kiers naar Batavia vertrokken om besprekingen te voeren met het Ned. Indische Gouvernement, naar aanleiding van de politieke ontwikkeling van West-Borneo.

In een gesprek met den Sultan en dr. Kiers, die resp. als voorzitter en vice-voorzitter van den West-Borneoraad naar Batavia gereisd zijn, verklaarde de Sultan, dat men over de resultaten van de tweede zitting van den West-Borneoraad zeer tevreden mag zijn. Er is in de pas beëindigde zitting veel constructief werk verricht, dat optimisme voor de toekomst wettigt. Er is, zeide de Sultan, buiten Borneo weinig aandacht geschonken aan het belangrijke feit, dat de West-Borneo-raad zich zeer duidelijk heeft uitgesproken over de richting, waarin het staatkundig bestel van dit gewest zich zal hebben te bewegen. Nog voor de ondertekening van de basisovereenkomst heeft de raad zich met slechts drie onthoudingen en verder alle stemmen voor achter Linggadjati geschaard. Men wil met of zonder Zuid- en Oost-Borneo een autonoom staat vormen in de Vereenigde Staten van Indonesië.

Op een desbetreffende vraag antwoordde de Sultan, dat uit het andere deel van Borneo nog geen reacties op dit besluit zijn geconstateerd. Nu Linggadjati evenwel is geteekend, mag echter worden aangenomen, dat de bezwaren tegen het houden van de Pontianak-conferentie voor de vorming van de negara Borneo wel uit den weg zullen worden geruimd. Het is onze bedoeling bij de regeering op het spoedig houden daarvan aan te dringen.

Daar nu de practische zaken direct de aandacht gaan vragen, vroegen wij hoe het met de geldmiddelen staat.

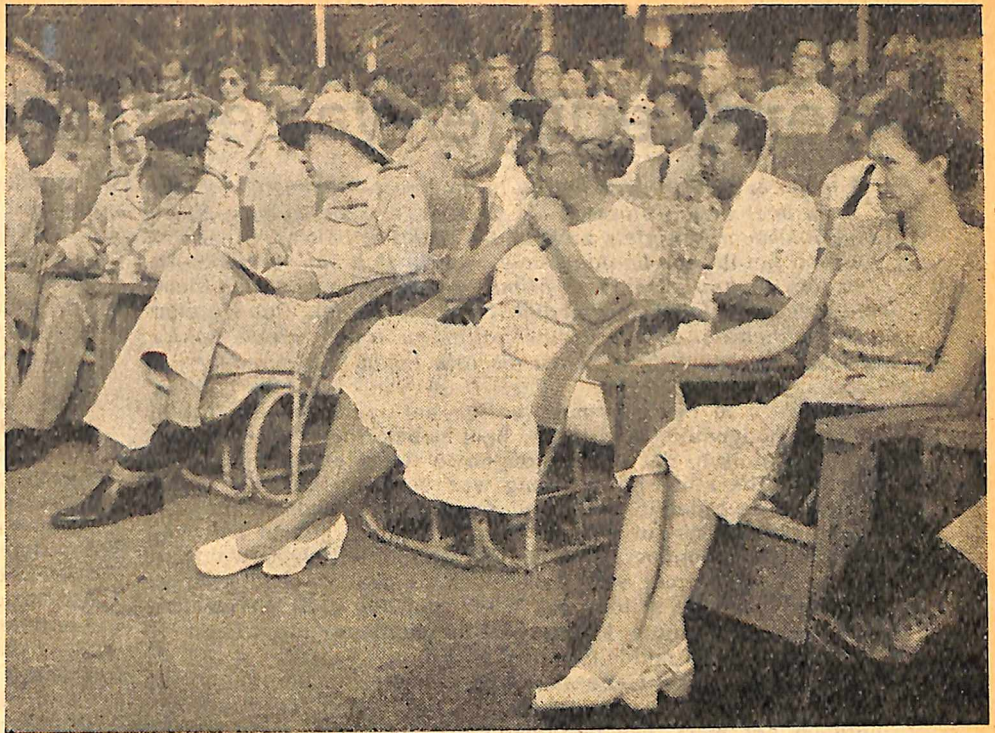
Dr. Kiers, die deze vraag beantwoordde, merkte op, dat de begrooting, die op den gewonen dienst ruim f 3.200.000 en op den buitengewonen dienst bijna f 650.000 aan haten aanwijst, sluit met een tekort van zes ton. De begrooting is echter zeer reëel opgezet en houdt zich zoo volledig mogelijk aan de feitelijke omstandigheden en de bestaande mogelijkheden.

Ten aanzien van de in de toekomst noodige verkiezingen voor het lidmaatschap van den raad merkte de Sultan op, dat met algemeene stemmen besloten was, nog niet tot een evenredige vertegenwoordiging over te gaan, daar in dit geval de Nederlanders niet eens den kiesdeeler zouden halen en men hen toch tot geen prijs in den raad wil missen. Wel werd gevoeld, dat de Dajaks, die volgens de laatste volkstelling, welke in 1930 werd gehouden 42% van de bevolking uitmaken, sterker dan nu vertegenwoordigd zouden moeten zijn. Besloten werd, dat bij de volgende zitting de raad zou bestaan uit 15 zelfbestuurders, die qualitate qua zitting hebben, 8 Indonesiërs-Dajaks, 6 Indonesiërs-Maleiers, 6 Chineezers, 4 Nederlanders en 1 vertegenwoordiger van de groep der vreemde Oosterlingen. In de tegenwoordige samenstelling van den raad is er geen vertegenwoordiger der vreemde Oosterlingen en hebben Dajaks, Chineezers en Maleiers elk 7 zetels.

Met de instelling van de stadsgemeente Singkawang, na Pontianak de tweede in West-Borneo, is overigens weer een nieuwe stap gezet op den weg naar verdere decentralisatie van het bestuur. Zoo lang nog geen geschikte burgemeester is gevonden, zal een bestuursambtenaar voorloopig deze post bekleeden. Het ligt in de bedoeling, ook andere plaatsen, zooals Mempawah en Sanggau, tot stadsgemeenten te vervormen.

Een zeer belangrijke stap tot verdere democratisering van het bestuur, is, aldus dr. Kiers, de motie om er bij het Gouvernement op aan te dringen, dat alle zelfbestuurders, voorzoover dit nog niet is geschied, een adviseerenden raad naast zich krijgen, bestaande uit vertegenwoordigers van de bewoners dier zelfbestuursgebieden.

De raad stelt er ten slotte ook prijs op, den Indonesischen naam voor Borneo, namelijk Kalimantan, officieel erkend te zien door het Gouvernement, waartoe een desbetreffende motie werd aangenomen.

Dr. van Mook en echtgenote, tezamen met den Sultan van Pontianak (links) wonen de plechtigheid bij ter herdenking van de 1400 slachtoffers der Japanners in Pontianak.

DE ACTIE IN EN OM MODJOKERTO

Generaal-Maj. M. R. de Brijne, commandant van de A-divisie richtte naar aanleiding van de actie in het gebied van Modjokerto de volgende veelzeggende dagorder tot de onder zijn bevel staande eenheden: „Mariniërs en mannen van K.L. en K.N.I.L. behoorende tot de divisie onder mijn bevel, het is mij een behoefte bij het beëindigen van de operaties tot het bezetten van het MLIRIP-sluizen-complex en van Modjokerto een zeer persoonlijk woord tot u te richten.

De taak, u opgelegd, was een moeilijke, zeer moeilijke. Dat gij den te verwachten vijandelijken tegenstand zoudt wegvagen en dat geen mijnevelden, onderwaterzettingen en andere zware hindernissen u zouden kunnen tegenhouden, stond voor mij vast. Er zat echter nog een andere kant aan de zaak: de opdracht moest worden uitgevoerd met vermindering van alles wat zou kunnen leiden tot vernieling of het berokkenen van leed aan de bevolking. Een begrijpelijke beperking, maar toch 'altijd een die meebracht, dat gij gedurende de actie nog grooter persoonlijk risico had te aanvaarden dan ook zonder deze het geval zou zijn geweest.

Wanneer ik dan ook hier mijn groote waardeering uitspreek voor het élan, het doorzettingsvermogen, de groote vaktechnische bekwaamheid, de durf en de bereidheid tot het opgewekt aanvaarden ook van de zwaarste ontberingen, door u allen betoond, dan wensch ik toch mijn aparten dank te betuigen voor den uitmuntenden geest van begrijpen, door staven en troepen betoond, t.a.v. de door mij gegeven order: zoo eenigzins mogelijk geen vernielingen en geen leed aan de bevolking.

Mannen van de A-divisie, realiseer u met trots, wat gij hebt verricht. De actie, waarvoor gij uw kracht en uw leven had in te zetten, had slechts één doel: een einde te maken aan de overstromingsmisère in de Sidoardjo-Porong delta. Het voorkomen, dat door dit misdadig geknoei met water straks tienduizenden, zoo niet honderdduizenden Indonesische mannen, vrouwen en kinderen aan hongersnood zouden zijn prijsgegeven. Niet alleen, dat gij dit werk verrichtte op de wijze, die u eigen is, snel, gedurfd, in prachtige samenwerking en kameradschap, niet alleen, dat gij dit alles hebt gedaan om de bevolking leed te besparen, maar gij ziet reeds nu de resultaten: wegen, die wekenlang onder water stonden, uitgestrekte velden en sawah's vallen zienderoogen droog. De bewoners der verdrinken dessa's trekken weer in hun huizen, die reeds zoo lang onbewoonbaar waren door het omringende water. Kon ooit op duidelijker wijze worden gedemonstreerd, wat de eenige en werkelijke taak der Nederlandsche troepen in deze gewesten is? Ik gedenk onze kameraden, die vielen. Waar ooit, kan hier van hen worden gezegd, dat zij hun leven offerden tot redding van duizenden medemenschen. En thans weer de blik vooruit gericht. Er ligt nog veel werk te doen, dat gij, ik ben daarvan diep overtuigd, op dezelfde wijze zult verrichten als ge dit tot nu toe hebt gedaan. Mijn hulde en mijn dank".

Herinneringen van een Indische doktersvrouw

Als gouvernementsarts heb je in de meeste plaatsen, ook zelfs in heel kleine plaatsen als Grisee, een ziekenhuis, zij het dan ook maar een klein ziekenhuis, onder je beheer. In Grisee bestond het uit een hoofdgebouw, waarin zich een spreekkamer, een soort operatiezaal (zeer primitief natuurlijk) en 'n apotheek, die tevens als laboratorium dienst deed, bevonden. Dan waren er een mannenzaal en een vrouwen-dito, en 'n paar kleine hokjes. De doktersvrouw deed dienst als tolk tegen den mandoer.

Ik heb u in een van mijn vorige herinneringen al verteld, dat mijn ongeduldige, driftige, heet gebakerde echtgenoot het beetje Maleisch, dat hij als jongen in Batavia gekend had, in zijn Leidsche studie jaren allang was vergeten en daar in het Maleisch de lijdende vorm anders is dan de bedrijvende, kan dat nog wel eens tot complicaties aanleiding geven. Dus vertelde ik den mandoer, wat de toewan dokter alzo wenschte en die speelde weer voor tolk tegen de Javaansche patiënten (Javaansch kende ik toen ook heelemaal nog niet). Er kwamen bijv. geregeld groote kisten verbandmiddelen, medicijnen en desinfecteerende middelen uit het groote ziekenhuis van de B.G.D. (Burgerlijke Geneeskundige Dienst) uit Soerabaja aan en die moesten dan uitgepakt en de boel opgeborgen worden; hetgeen het werk van den mandoer was; maar waarvoor hij natuurlijk zijn instructies moest hebben. Gebrek aan het aller-noodigste hebben wij in dat ziekenhuis nooit gehad; en het was toch ook in oorlogstijd. Wel was er gebrek aan geneesmiddelen in tabletvorm, maar er was altijd wel iets, waarmee je dan volstaan kon. Ook was er b.v. geen levertraan in zijn reukeloozen en sympathieken vorm te krijgen, maar daar letten Javanen niet op. Ze nemen de leelijkste dingen in met een gelijkmoedigheid, die waarlijk stoicijs is. De salvarsan voorraad heeft wel even geknepen, maar zonder hebben wij toch nooit gezeten. De medische volksvoorziening op Java was uitstekend geregeld. Er kwam van alles binnen in dat kleine ziekenhuisje: de gewone, kleine man, de zieke gevangene, maar ook de krankzinnige, die dan pas na een heeleboel papperassengedoe (daar waren ook de Indische bureaucraten dol op, al was het bij lange na niet zoo erg als hier; het waren tenslotte Hollanders, zelfs al was er veel van het typisch Hollandsche „afgetranspireerd“) en eindelijk gezeur doorgestuurd kon worden of naar Soerabaja of naar Lawang.... als er plaats was! Hadden zij geen plaats, dan bleven wij wekenlang met zoo'n stakker opgescheept zitten. Opgeborgen in een van die kleine kamertjes apart. Het was heusch nog zoo gek niet, dat ziekenhuisje. Het was heel behoorlijk geoutilleerd; de apotheek was voldoende voorzien en in de „operatiekamer“ stond wel geen moderne tafel, waar je mee lezen en schrijven kunt en die je letterlijk in elken gekken stand kunt draaien, en er hing geen allernodigste Philipslamp boven, maar er was toch een soort operatietafel: een hooggeplaatste bank met een zeildoek er over en primitieve beenstukken; en alles was zindelijk en frisch. Ik heb wel eens bij een narcose geholpen, als de mandoer zijn vrijen dag had en er kwam een spoedgeval binnen. Dergelijke dingen heb je natuurlijk in kleine plaatsen. Ik werd dan bij het hoofd van den patiënt geplaatst met het consigne: „zoo veel druppels in de minuut en niet kijken“.... Ik keek niet; niet zoozeer uit echtelijke gehoorzaamheid als wel omdat ik het veel te griezelig vond en omdat mijn hart toch altijd in mijn keel klopte van angst bij het idee, dat er iets fout zou gaan door mijn schuld. Ik ging trouw met mijn man mee naar het ziekenhuis en neusde rond of de boel heusch wel schoon was en niet maar zoo'n beetje voor de show. Vele Javaansche bedienden vinden het beslist veel eenvoudiger, stof onder een kast of achter een deur te vegen, dan naar huiten; en als ze het hem even ongestraft leveren kunnen, dweilen ze stellig niet onder de bedden. En dat is toch hoog en hoognoodig in dat warme klimaat! Dus dat moet voortdurend gecontroleerd worden. In dat ziekenhuis heb ik voor het eerst een mensch gezien, die van honger omkwam, de dijen niet dikker dan mijn pols, volkomen uitgeleerd. Het kwam niet dikwijls voor in Indië, het land is rijk en de Javaan zeer gul en goedgeefs. Heeft men niets meer, nu, dan eet men van zijn buurman mee.... dat bordje rijst. Morgen eet de buurman bij hem. De hongersdoodgevallen waren altijd menschen, die ergens verdwaald waren geraakt, zich misschien bezeerd hadden en in het groote, wijde land niet gauw genoeg hulp konden krijgen. Deze vrouw was ergens op een ver afgelegene sawah gevonden waar ze neergevallen was. Wij hebben haar niet meer kunnen redden. Ze was te ver heen. De krankzinnigen waren onze ergste bezoeking. En de nog jonge doktersvrouw had van krankzinnigen niets geen verstand.

IV Gelukkig kon ik mij nuttiger maken in de apotheek en bij huisbezoek. Er waren een paar van die heel erge oudjes, die niet bepaald ziek waren, maar die toch in de gaten gehouden moesten worden. En daar die in den regel zeer praatziek en dus zeer tijdroovend waren, deed ik die „gevallen“.

Grisee heeft een tamelijk groote Chineesche en Arabische bevolking. De Hollander — de Westerling over het algemeen — heeft de neiging, al wat Aziaat is, over één kam te scheren, maar een Chinees heeft even weinig van een Javaan en die weer even weinig van een Arabier, als een Rus, een Duitscher en een Fransman van elkaar hebben. Dus reageeren ze ook als patiënt heel verschillend. Als een Arabier uitgaat, sluit hij zijn vrouw op. Geen sterveling kan in het huis komen. Dus als de dokter bij de zieke vrouw komt, op een oogenblik, dat de man niet thuis is, komt hij voor gesloten ijzeren hekken. Zoo iets moet je langzaam aan leeren begrijpen; de jonge dokter begint natuurlijk met heel boos te worden en den Arabier plus ega plus alle andere mogelijke en onmogelijke Arabieren naar de maan te wenschen en koppig weg te loopen. Maar dat went wel. Want de Arabier vindt zichzelf al heel liberaal, dat hij een dokter laat komen. Er zijn er ook nog velen, die hun vrouw of concubine zoozeer als persoonlijk bezit beschouwen, dat geen andere man, ook de dokter niet, dat lichaam zien mag. Het is een sterk ras en ik geloof niet, dat het sterftcijfer onder de Arabieren zoo veel hooger was dan bij de rest van de bevolking. Maar als je daar als jonge, Hollandsche vrouw tegenover staat en je komt voorbij zoo'n hermetisch gesloten huis, en je weet: daar ligt een vrouw, die misschien te helpen was, maar omdat de liefde van haar man voor dat begeerde lichaam niet zoo groot is als zijn jalouzie op de blikken van een anderen man, moet zij maar lijden en misschien sterven, dan word je wild om een dergelijke nalatigheid. Eén keer heeft mijn man de sleutel van een Arabisch huis gekregen, toen de man uit moest. Het was een grooter blijk van vertrouwen, dan als Rockefeller je de sleutel van zijn brandkast zou geven! Dat was ook de eenige Arabische vrouw, die mijn man ooit ongesluisd heeft gezien. Overigens waren ze altijd allemaal stevig gesluisd, zoodat de dokter toch maar vooral niet zou zien, welk gezicht bij het zieke buikje hoorde. Oogen, neus, mond onderzoeken, uitgesloten! Dat vertelde de man wel. Mijn vrouw heeft keelpijn. Of die keelpijn nu voortkwam uit diphteritis, angina of een doodgewone verkoudheid, nu ja, dat zou later wel blijken, uit het al of niet vlot beter worden, het al of niet reageeren op een aspirientje of een gorgeldrank. En zelfs, of deze liberale Arabier zou hebben toegestemd in een operatie, als die noodig was geweest? Dat betwijfel ik toch. Dan zou de man er niet bij mogen zijn; meer doktoren, dus meer mannen zouden dat lichaam zien! Vreemde zusters en andere menschen en dat alles, waar hij geen zeggenschap over had, neen, ik geloof niet, dat zelfs deze vooruitstrevende Arabier daar in het jaar onzes Heeren 1916 toe gekomen was! Ik weet niet of ze sindsdien meer Westersch zijn geworden? Maar in dien tijd was het niet alles, Arabische vrouw te zijn. En dan mopperen wij, Europeesche vrouwen nog wel eens over onze mannen!

J. F. CROES-VAN DELDEN

GOED WERK IN INDIË

Er wordt, temidden van politieke strijd en revolutie, ondanks ontzaglijke moeilijkheden, door talloos velen zoo hard gewerkt in Indië. Er wordt, door vele ambtenaren en door vele particulieren, gewerkt, gezwogen, geploeterd. Gelijk de Indische werkers, die tijdelijk of voor goed in Nederland terugkeerden, er recht op hebben, dat hunne belangen redelijk worden behartigd, zoo hebben de werkers in Indië recht op aandacht voor hun arbeid.

Twee voorbeelden openen dit nieuwe — moedgevende, hartversterkende, opwekkende — rubriekje.

Het eerste betreft den invoer uit Australië van goed fokvee. Er is tientallen jaren in Indië veel goed werk verricht voor verbetering van den veestapel. Betere koeien, betere paarden, betere bokken en geiten kreeg Indië. Daaraan is sinds 1942 door Japanners en door extremisten onnoemelijke schade berokkend. Met de „Tabinta“ is nu een eerste zending Australisch fokvee aangebracht.

Het tweede voorbeeld vormt een tapijtbedrijfje te Batavia. Daar wordt uit wol en vezel een soort tapijten geweven. Zeer primitief — maar zoo kunstvaardig, dat de tapijten reeds naar Amerika geëxporteerd konden worden. Er werken nu reeds 250 menschen.

Een vriend wijst feilen... en den weg

De bekende Amerikaansche journalist LAWRENCE GRISWOLD heeft een bezoek aan Ambon gebracht. Het te Makasser verschijnende „Militair Weekblad“ geeft eenige van zijn indrukken over Ambon en de Ambonneezen weer, welke wij hieronder overnemen:

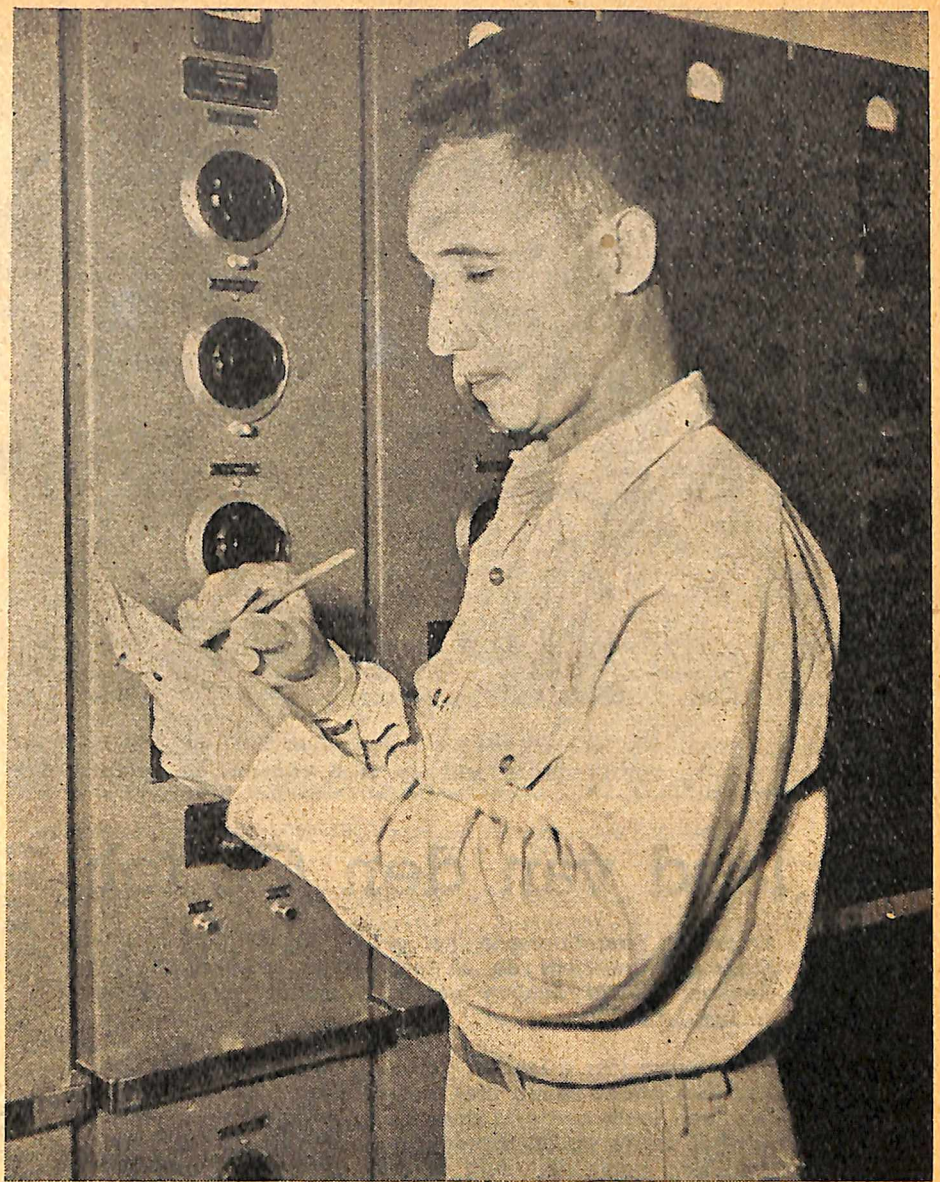
Een paar weken geleden bracht een Hollandsch heer een bezoek aan Ambon. Ik herinner mij zijn naam niet meer precies; zeer waarschijnlijk was het een politicus, maar in ieder geval; hij kwam naar Ambon.

Het doel van zijn komst was den Ambonneezen onbekend. Het was alleen belangrijk, dat hij ambtenaar was en als Nederlander hun de eer van een bezoek aandeed. Als gevolg hiervan versierden zij hun kerken en moskeeën, bouwden erebogen aan de ingangen van hun dessa's en organiseerden dansen en fluitorkesten om hem te vermaken en zijn hoffelijkheid te beantwoorden.

Het bleek echter dat men elkander niet bijzonder goed begreep. De Ambonneesche kinderen juichten hun gast toe en verzamelden zich om het „Wilhelmus“ en het „Sajang Kane“ te zingen en hun aanhankelijkheid en liefde voor Koningin Wilhelmina en Nederland te demonstreeren. In elke dessa verzamelden zich de volwassenen en de kinderen en vertelden hun gast over hun trouw in het verleden en hun vertrouwen in de toekomst. Dit beviel echter den gast om de een of andere reden niet. Hij beantwoordde iedere trouwbetuiging met dezelfde drooge opmerking: „Hij zou“, zoo zeide hij, „hun verklaringen aan Den Haag doorgeven“.

In zijn gesprekken met de Radja's was de gast een nog grooter raadsel voor de Ambonneezen. Hij vertelde dat hun loyaliteitsverklaringen te laat waren en adviseerde hun maar lid te worden van de Negara Indonesia Timoer. Dit te hooren van een Hollander verbaasde sommigen van de luisteraars; anderen werden boos. Zij voelden, dat — na drie eeuwen van onwankelbare trouw aan het Oranje huis, driehonderd jaar waarin hun zonen en broeders gestreden hadden en gesneuveld waren voor het Nederlandsche volk en het Nederlandsche Koninkrijk — zulke verklaringen te allen tijde beter achterwege konden blijven. Het was voor hen een beetje vreemd om op zoo'n manier toegesproken te worden, terwijl hun eigen familie en kinderen thans aan het strijden waren. Zelfs van een politicus was dit geen verstandige praat.

Gelijk de overgrootste meerderheid van Insulinde kunnen de Ambonneezen hun vertrouwen in een natie niet opgeven, die — welke ook haar fouten in het verleden geweest zijn — een wereldreputatie genoot voor een vaderlijk koloniaal beheer. Zij zijn (met de meeste Indonesiërs) bang om opzij gezet te worden door een natie, plotseling voorzien van leiders, wier staatsmanschap in hooge mate te betwijfelen valt. Gelijk vele Indonesiërs zijn ze in de war gebracht door dezelfde feiten welke buitenstaanders ook verbaasd hebben: de onzekerheid en het gebrek aan zelfvertrouwen van hetzelfde volk dat eens Coen, Tromp, Oldenbarnevelt en Starckenborgh Stachouwer heeft voortgebracht. Maar ten slotte zullen zij loyaal blijven

De apparaten van den Radio-telefoniezender, waarmede te Batavia met Nederland gesproken wordt, zijn ten deele uit onderdeelen van een Japanschen zender, die in October 1945 in de Jogjakazerne te Batavia gevonden werd, samengesteld. De contrôle der apparaten.

aan de Nederlanders. Niet alleen in Ambon, Menado en Timor, maar ook op de andere, dichterbevolkte eilanden. Als hun kwaad aangedaan wordt, wenden ze zich niet tot de zichzelf opgeworpen goden in Djocja, maar tot het dichtstbijzijnde Nederlandsche garnizoen. In Palembang, in Medan, in de vlakten, Zuid van Soerabaja en in de bergen rondom Bandoeng, overal waar zij beroofd en uitgehongerd werden door de gewapende bandieten van de „vrijheidsrevolutie“, komen zij bij de Nederlandsche soldaten om rijst en medicijnen, wetende, dat het hun gegeven zal worden. In Madoera vindt men aanplakbiljetten die om rijst vragen en niet om „merdeka“. In Bali en Zuid-Celebes maken de kampongwachten hun speren en roentjings scherp om elke nieuwe invasie-poging van jonge heethoofden uit Java tegen te gaan. En in Celebes werd mij verteld, geven de verzetslieden uit Java zich over, daar de bevolking er ten langen leste genoeg van heeft om hen tot in het oneindige te voeden. De plaatsruimte is te klein om alle getrouwen hier op te noemen en zeer zeker te klein om de schijnbare tegenstellingen tusschen Holland en haar nieuwe regeerders te verklaren. Maar de voor de hand liggende waarheid is eenvoudig. De wereld is nog steeds ziek van den oorlog en de gevolgen van zijn gemeene propaganda. Te zijner tijd zullen deze symptomen echter verdwijnen — zooals ze altijd verdwenen zijn — en zal de rede wederom regeeren.

De Spinafdeeling van het tapijtbedrijf te Batavia, waar de ruwe, eenigszins voorbereekte wol op zeer eenvoudige spinnewielen wordt gesponnen.

Het land van den Gedeh

Over het Tjiandjoersche, het gebied in West-Java, waar sinds een half jaar de Nederlandsche troepen de werkelijke vrijheid hebben gebracht, schreef mr. J. Visser in het „A.I.D.“:

Het is al weer vier maanden geleden, dat ik een paar kolommen schreef onder dezen titel. Enkele dagen geleden heb ik nu weer een tocht gemaakt door de ommelanden van Tjiandjoer en het eerste artikel nog eens overgelezen. Het optimisme, dat me toen vervulde, vond ik toen op verheugende wijze bevestigd.

Ik kwam er in streken, waar vier maanden geleden de velden ruig waren van het onkruid, waar de laatste gewassen vergingen door muizenvraat en waar het volk uit de dorpen was gevlucht. Langs de wegen stonden hier en daar de troosteloze wrakken van verbrande huisjes. De slooten en leidingen waren gestoord en het wáter bereikte de sawahs niet. Maar nu was 't een gansch ander beeld. De dorpen waren weer bevolkt en men was bezig om de huizen te herstellen. Vele tuinen zagen er weer wel-onderhouden uit, er waren bloemen geplant en er was verkeer op de wegen, wuivende mensen, die volle manden droegen. Het beste van alles om te zien was de rijst-aanplant: groote complexen met prachtige padi, de aren al buigend van rijkdom. Er werd ook weer gelachen en geschertst, dat is voor den Soendanees zoo natuurlijk als ademen; en toch was er een tijd, dat ik slechts strakke, bekommerde gelaatstrekken zag. Op het Bestuurskantoor in Tjiandjoer ontmoette ik den controleur en twee wedana's. Het controleurshuis is afgebrand, maar de paviljoens staan er nog en daar wordt het werk voortgezet alsof er niets aan de accommodatie ontbreekt. En ook de oude traditie van gastvrijheid leeft er voort.

Ook op een ander gebied herleeft deze streek. Er zijn n.l. weer enkele ondernemingen in bedrijf gebracht. Ik kwam op een thee-onderneming waar pas kortgeleden het eerste werkvolk weer binnenkwam: enkele bevreesde mensen. Nu werken er honderden en het is goed om het ruischen van de fans weer te hooren, het schokkend geluid der rollers. Vroeger logeerde ik wel eens op deze onderneming, een der schoonste in West-Java. De administrateur was er heer over een vreedzaam domein, zijn woning zag uit over een welverend oord. Nu stond weer diezelfde administrateur mij op te wachten, een even blijmoedig gastheer als vroeger. Ook hij heeft den oorlog meegemaakt. Hij zou nu rustig in Holland kunnen gaan leven, maar de onderneming, waar hij jaren van voorspoed heeft gekend, is hem te vertrouwd geworden, dan dat hij haar nu verlaten wil, als een wrak op het strand. Toen hij, na vijf harde jaren, op zijn onderneming terugkwam, vond hij het administrateurshuis verbrand; maar de statige oprijlaan van koningspalmen was ongeschonden. Hij trok in een employé's

woning. Zijn oude huisbediende was er al, groette hem en bracht zijn handkoffer naar binnen. Den volgenden ochtend kwamen de hoofdmanders zich melden. Toch was het er toen nog lang zoo veilig niet als nu. Ik dacht aan vroeger jaren, aan de hartelijke gastvrijheid der ondernemingen, de zorgeloze gesprekken der planters; aan de welvarende kampongs rondom de fabrieken. Veel is er nu verbrand en verwoest, maar de hoofdzaak is gebleven: het wonderschoone land, en de werklust van de menschen. In de theetuinen was men begonnen met wieden en snoeien, strijd tegen de wildernis. In het fabriekskantoor zat de boekhouder, met 'n schrijfmachine voor zich en een karabijntje achter zich, verdiept in zijn cijfers. Buiten, op den landweg, liepen de desah-menschen met groente en vruchten naar de stad. Deze streek wordt beheerscht door het beeld van den Grooten Berg, die in zijn vorstelijken eenvoud rust en waardigheid geeft aan het wijde landschap. Hier vergeet ge een oogenblik de spanning en verwarring van onzen tijd. Hier, temidden van sawahs, tuinen en fabrieken kunt ge u nauwelijks indenken, waarom menschen

elkaar behoeven te bestrijden. Toen ik terugreed zag ik voor meerdere kampongs eerebogen, vermoedelijk nog overgebleven van den Oranje-feestdag, met de woorden: Wiloedjeng Soemping — Weest Welkom. En zoo voelt ge u ook, onder dit werkzame, blijmoedige volk, in het Land van den Gedeh.

Vrouwen wachten op scheepsruimte naar Indië

Duizenden vrouwen — van wie velen kinderen hebben — wachten in Nederland met smart om naar haar mannen te gaan, die in Indië vertoeven. Het geklop op de deur van de afdeling Inlichtingen en Gezinshereeniging van het ministerie van Overzeesche Gebiedsdeelen houdt niet op, ofschoon iedere bezoeker een volgnummer van emigreeren heeft. Inderdaad zit er weinig schot in de overbrenging der gezinnen naar Indië. Het ministerie kan er echter weinig aan doen, omdat de Immigratiedienst in Batavia het initiatief in handen heeft. Het hoofd van deze dienst geeft toestemming tot uitzending en bepaalt eventueele voorrang. „Gezinshereeniging” voert de opdrachten slechts uit.

De werker in Indië vraagt aldaar de overkomst van zijn echtgenoot en kinderen aan. De Immigratiedienst onderzoekt de zaak en verleent toestemming. De dienst geeft daar in Den Haag kennis van en de Inlichtingendienst verwittigt de betrokken vrouwen er van, dat zij „mettertijd” een telegrafische oproep zullen ontvangen om de groote reis te aanvaarden. Tegelijkertijd ontvangen zij dan het nummer op de wachtlijst. De betrokkenen wachten echter haar tijd niet af en reizen bij honderden iedere week naar Den Haag om bespoediging te bepleiten voor haar overtocht. Er zijn dagen, dat ver over de honderd vrouwen telefonisch smeeken, om eindelijk naar Indië te mogen. Het zijn alle vruchteloze gesprekken en bezoeken. Het is geen kwestie van onwil van „Gezinshereeniging”, maar onmacht. Practisch moet alleen het m.s. „Oranje” de immigratie opknappen. Het schip vaart eenmaal in de twee maanden af en kan slechts 400 à 500 personen passage verstrekken; de overige hutten zijn voor de „werkers”, die altijd voorrang hebben.

In de komende maanden is echter eenige verbetering in het uitzendingstempo te verwachten, doordat de afdeling „Gezinshereeniging” de beschikking krijgt over de schepen „Poeloe Laoet” met 25 en de „Ophir” met circa 95 plaatsen.

Aangezien de Tweede Divisie, bestaande uit 20.000 man, nog naar Indië moet, kan zeer zeker vóór beëindiging van die overbrenging niet op grootere toewijzing van scheepsruimte voor vrouwen en kinderen van „werkers” gerekend worden.

Kroniek van Curaçao

Rechtzetting

Voor alle zekerheid zij ditmaal met een rechtzetting begonnen. Men zal het uit het verband wel hebben begrepen, dat de zetter ons, in onze vorige kroniek, het omgekeerde in den mond legde van wat wij schreven: Er STOND: „... dat Suriname MET Curaçao een Nederlandsche provincie wenschen te worden”. Doch wij hadden geschreven: „... dat Suriname NOCH Curaçao een Nederlandsche provincie wenschen te worden”.

Valuta

In onze vorige kroniek namen wij een stukje uit het weekblad „Curaçao” over waarin de wensch te kennen werd gegeven dat een Commissie van deskundigen naar Nederland zou gaan om daar Curaçao's valuta-positie te bespreken. Aan deze wensch is vlot voldaan. De Commissie bevindt zich in Den Haag en is afge stap in het Caravanserail voor hooge regeeringsgasten: Hotel Des Indes. Zij bestaat uit de heeren Mr. H. Hoogeveen, administrateur van financiën; I. H. Capriles, bankier; J. van Boven, hoofd departement Sociale en Economische Zaken; W. R. Plantz, ondervoorzitter van de Staten en P. Kraft, secretaris van de Curaçaosche Bank. De heeren treffen het met het weer. De croussen voor Des Indes hebben hun een kleurig welkom bereid. Moge het resultaat van hun overkomst navenant zijn.

Amigoe

De Amigoe di Curaçao, welke redactioneele leiding na het vertrek van dr. Johan Hartog, in handen is van pater Willebrordus Brada, zou een nieuwen hoofdredacteur krijgen in den persoon van Huissens burgervader mr. Constant Dony. Doch deze zal niet naar de Conscientiesteege gaan en men zal een nieuwen hoofdredacteur zoeken.

Conflict

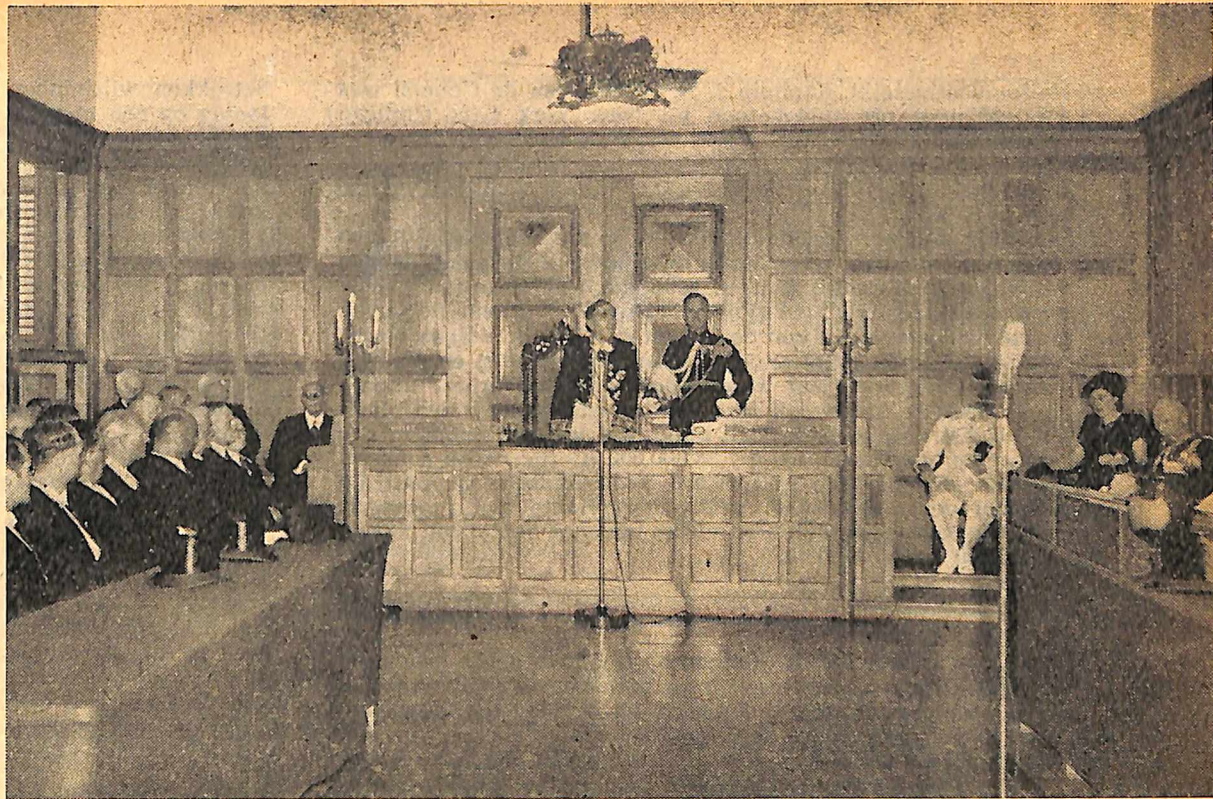
De Paulusdrukkerij (eigendom van de R.K. Missie) heeft geweigerd verder het blad De Nieuwe Tijd (orgaan van de Roomsche Katholieke Partij) te drukken, naar wij meenen om andere dan technische redenen.

Mr. Dr.

Wanneer men het in Curaçao over den Meester-Doctor heeft, dan bedoelt men mr. dr. M. F. da Costa Gomez. De mr. dr. heeft Curaçao verlaten en wordt in Nederland Curaçaosch gecommiteerde bij het Ministerie van Overzeesche Gebiedsdeelen. Hij heeft aan de Beurs verklaard voor onbepaalde tijd naar het Moederland te gaan. „Indien het belang van Curaçao dat echter eischt”, zoo voegde hij hieraan toe, „zal ik naar hier terugkeeren”. Mr. dr. da Costa Gomez blijft lid van de Staten en griffier van het Hof van Justitie. De Beurs beklagt zich over de wijze waarop deze, zoo belangrijke, benoeming „voor de pers is doodgezwegen”. Het blad schrijft: „men schijnt de benoeming van een gecommiteerde dusdanig onbelangrijk te vinden, dat de kranten niet eens van het feit van de benoeming, laat staan van het vertrek van den heer Da Costa Gomez op de hoogte worden gesteld”.

Rapport

Het zeer tijdig verschenen rapport van de Parlementaire Commissie naar de West zal den meester doctor reeds dadelijk bij zijn aankomst handen vol werk geven. In onze volgende kroniek hopen wij er aandacht aan te wijden. Voorloopig zij vastgesteld dat de Commissie zeer welwillend staat tegenover de staatkundige wenschen die haar in Suriname en

De plechtige opening van het zittingsjaar 1947-1948 van de Staten van Curaçao.

Curaçao ter oore zijn gekomen. Wat ons er o.a. in opviel was, dat over de onderwijs-situatie in Suriname zeer harde noten worden gekraakt en dat de commissie een lans breekt voor onderwijs in de Spaansche taal. Doch er worden heel wat meer onderwerpen in het lezenswaardige stuk aangeroerd. Wij hebben, nu wij dit schrijven, het te kort in handen om thans reeds volledige aandacht er aan te wijden.

Taalstrijd

Er is een soort taalstrijd gaande op Curaçao. „De Democraat” bepleit onderwijs in het Spaansch ten koste van het Nederlandsch. De Beurs neemt een tegenovergesteld standpunt in. Het laatste blad schrijft: „Wij erkennen de noodzaak en de ontwikkelingsmogelijkheden van een uitgebreider kennis der Spaansche taal, maar wij weigeren door ten achterstelling van het Nederlandsch mede te graven aan een kloof tusschen Nederland en Curaçao”.

Bulletin

De waarnemende Secretaris-Generaal van de Caraïbische Commissie, de oud-Gouverneur van Fransch Oost Afrika, Henry de Manduit, heeft een bezoek van enkele dagen aan Curaçao gebracht. Hij werd door den Gouverneur ontvangen en de heer Philip Evertsz werd hem gedurende zijn verblijf toegewezen. Het doel van zijn bezoek was de meening van de Curaçaosche deskundigen te vernemen over de oprichting van een maandelijksch bulletin, dat de Caraïbische Commissie zich voorstelt te gaan uitgeven en waarin in het Engelsch, Fransch, Spaansch en Nederlandsch van de werkzaamheden van de Commissie verteld wordt. Men lette op de ontwikkeling in de Caraïbische Zee! In al hare aspecten.

Vleugel

Het R.K. Zeemanshuis, waarop Curaçao terecht trots is — een instelling die gedurende den oorlog prachtig werk deed en die dat nog steeds en steeds in vergrootte mate doet — kreeg er een nieuwe vleugel bij. Met groote plechtigheid werd die vleugel in gebruik genomen. Vele autoriteiten waren aanwezig. De Gouverneur hield een rede. Het tehuis kan nu vijf en dertig logeergasten bergen; heeft een uitmuntend restaurant, een bar, een bibliotheek, een feestzaal. Men zorgt er goed voor den zeeman. Pater van der Meer en Voorzitter Cassiano hebben zich met dit werk roem verworven. In 1939 bedroeg het aantal bezoekers 2500; in 1946... 46.000! Dat zegt voldoende.

K. L. M.

Met plechtigheid is aan het West Indische bedrijf van de K.L.M. de Veiligheidsoorkonde (Safety Award) van de Inter-American Safety Council te New York voor het Westelijk

Halfroond uitgereikt. Kapitein J. N. Parrott van de Council was speciaal voor dit huldebetoon uit New York naar Curaçao gekomen.

Opening

Zoals ieder jaar geschiedt heeft de Gouverneur van Curaçao in een plechtige vergadering de nieuwe zittingsperiode van de Staten van Curaçao met een rede geopend. Deze rede moest voor velen teleurstellend zijn omdat de Gouverneur nog geen exacte mededeelingen kon doen over den Staatskundigen Status des Gebiedsdeels. Allerlei interne aangelegenheden en plannen voor het ingetreden jaar werden door den Gouverneur uiteengezet. Doch de hoofdzaak moest uitblijven. In welk een bloeitijdperk Curaçao zich bevindt blijkt wel uit het eindcijfer der begroting, dat om en nabij f 38.000.000 (Curaçaosche courant) bedraagt of: meer dan f 50.000.000 Nederlandsche Courant. En dat voor een Gebiedsdeel welks oppervlakte niet grooter is dan Zeeuwsch Vlaanderen en welks inwoner aantal ten naaste bij 130.000 zielen beslaat.

Commentaar

De Commentaar die de Amigoe op 's Gouverneurs troonrede heeft gegeven, heeft ons nog niet bereikt. Uit die van Beurs- en Nieuwsberichten citeren wij de volgende passages:

Ofschoon de andere onderwerpen, welke Z.E. de Gouverneur in zijn rede bij gelegenheid van de opening van de Staten aansneed, ongetwijfeld van groot belang zijn, werd toch met bijzondere belangstelling uitgezien naar de passages betreffende de toekomstige positie van dit gebiedsdeel in het kader van het Koninkrijk der Nederlanden. De interesse was in dit opzicht zoo groot, dat in sommige kringen reeds speculaties waren gedaan omtrent de wijzigingen, welke in de Curaçaosche Staatsregeling zouden worden aangebracht.

De openingsrede van den Gouverneur heeft dezulken teleurgesteld. Zijn woorden openden geen nieuwe gezichtspunten. Het belangrijkste uit zijn toespraak dienaangaande was wel de mededeeling, dat de behandeling van het voor-ontwerp tot herziening van de Staatsregeling eenigen tijd in beslag zal nemen. Met andere woorden: Curaçao moet geduld hebben. Ofschoon erkend moet worden, dat de procedure van deze aangelegenheid eenigen tijd in beslag zal nemen, ware een minder vage en uitvoeriger behandeling van de hangende vraagstukken te verkiezen geweest. De desbetreffende passages wekken n.l. den indruk — wat naar wij hopen wel niet de bedoeling geweest zal zijn — dat er zooveel tijd met de

betrokken wijzigingen gemoeid zal zijn, dat Curaçao voorloopig op één oor kan gaan liggen, ondanks de verzekering, dat de afhandeling in een zoo snel mogelijk tempo zal geschieden. Opmerkelijk was voorts, dat de Gouverneur van voor-ontwerp sprak, terwijl in politieke kringen op ons eiland immer sprake is geweest van een wets-ontwerp, hetwelk volgens deze kringen reeds hier is gearriveerd. Dekken deze twee woorden wellicht eenzelfde begrip? Uit de reactie van enkele zijden mag het tegendeel worden afgeleid. Het Volkscomité ging en b.v. toe over een telegram aan den minister te zenden, waarin den Gouverneur „verzwijging van de indiening van het wetsontwerp” werd verweten.

Hoewel de mededeelingen betreffende de ontwerp-landsverordening tot instelling van een College van Vertrouwensmannen en de op handen zijnde voltooiing van een Memorie van Antwoord voor het decentralisatie-ontwerp de positieve zijden van deze passages genoemd kunnen worden, blijkt uit de reactie wel, dat de woorden van Z.E. — wat deze kwestie betreft geen bevrediging hebben geschonken. Als een gemis wordt ook gevoeld dat geen tijdslijmet is genoemd. In sommige kringen is men van meening, dat de procedure niet eerder dan 1948 voltooid kan zijn; anderen weer houden rekening met een periode van twee maanden. Eenige klaarheid in dit opzicht ware o.i. wenschelijk geweest.

Wat de openingsrede in haar geheel betreft: zij was van een opmerkelijke „zakelijkheid” en van een geringere omvang dan het vorig jaar.

Plechtig

Toen wij dit alles lazen, keerden onze gedachten terug naar de herinnering aan den tijd dat wij dien Curaçaoschen Prinsjesdag mochten meemaken. De militaire eerewacht voor het „Raadhuis” op het heete Wilhelminaplein. De aankomst van Zijne Excellentie in vol ornaat van zwart, goud en wit. De vlaggen in dat aardige, echt-Willemstadsche beeld. En binnen, in de kleine Statenzaal de leden der Staten en de militaire, consulaire, burgerlijke autoriteiten. De zwarte jas en de streepjesbroek, de puntjesboord en het vest waren warm. Het is altijd een fraaie en zinrijke gebeurtenis in die kleine, deftige gemeenschap van officieel Curaçao. Ditmaal ontbraken niet minder dan vier van de vijftien Statenleden. De heer Kwartz is in Nederland, doch de heer Eman bleef op Aruba, dokter Harry Maal was (zooals de Beurs dat uitdrukte) „ondergedoken” en zelfs mr. dr. da Costa Gomez was niet aanwezig. „Opgehouden door het verkeer”, had hij aan een journalist verteld. Het schijnt op den Penweg en op Pietermaai erg druk geweest te zijn, dien dag. EL.

Mededelingen aan allen, die belang hebben bij onroerende goederen in Indonesië.

De Associatie Selle & De Bruyn, Reyerse & De Vries te Batavia, Noordwijk 39, zal zich speciaal belasten met het uitbrengen van rapporten en adviezen inzake onroerende goederen in Indonesië, waaronder te verstaan de gehele archipel.

Zo spoedig mogelijk na 15 Mei a.s. vertrekt haar oud-firmant, de heer W. M. Reyerse (bouwkundige, beëdigd taxateur en makelaar) derwaarts, speciaal voor het behartigen van de belangen van allen, die aldaar onroerende goederen bezitten.

Opdrachten en volmachten te adresseren aan:

ASSOCIATIE, ZEESTRAAT 84, DEN HAAG

kunnen aan hem verstrekt worden voor:

het uitbrengen van rapporten over- of taxaties van het bezit;
het treffen van regelingen omtrent beheer en onderhoud der bezittingen;
eventuele verkoop, zodra zulks mogelijk en wenselijk is.

Het honorarium voor deze bemoeienissen zal worden berekend volgens de officiële H.I.A.T.A.-regeling.

Men wende zich dus tot een der volgende adressen:
ASSOCIATIE, Zeestraat 84, Den Haag of ASSOCIATIE, Noordwijk 39, Batavia.

Schoolleven in Indië

door C. W. H. v. d. VEN (Goeroe Kapala)
zal verschijnen bij de

UITGEVERIJ LEITER NYPELS, MAASTRICHT
Minckelersstraat 3. Prijs ongeveer f 5.—

Bestellingen s.v.p. THANS reeds opgeven bij den uitgever of bij den erkenden boekhandel.

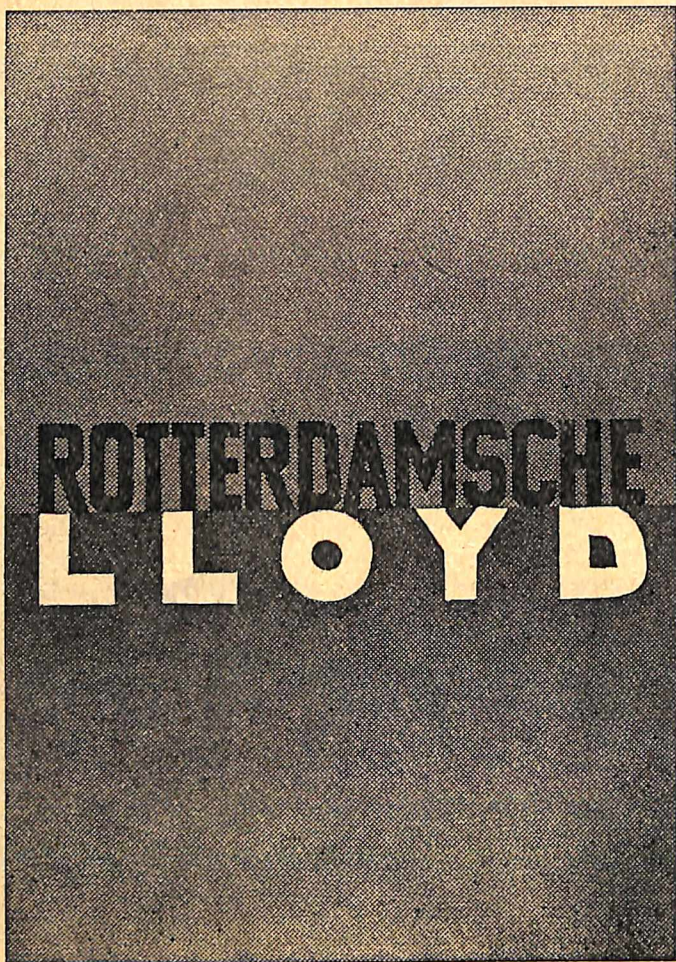

Oost West - Thuis Best

met *C. Jamin* 't allerbest!

Indisch
Restaurant

„Waroong Djawa”

Lange Houtstraat 4, Telefoon 113466

's-GRAVENHAGE

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243

Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811

Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyramontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

MIDDENSTANDSDIPLOMA. 52 eenvoudige, glasheldere schriftelijke lessen. Uitv. correctie van huiswerk. Eigen tentamens. Universitair gevormde cursusleiders. Bij niet slagen geld terug. Cursusgeld contant f 70.— of f 6.50 per 4 lessen. Wacht niet. Meldt U onmiddellijk aan, dan kunt U in Maart 1947 nog examen doen.

Garage-monteur
(Bovag eischen)
Motorrijwiel-techniek
voor iederen motorrijder
Hoogere Alg. Ontwikkeling
2 j. 104 lessen, 13 vakken
Muziekgeschiedenis
10 fraaie lessen
Relaties maken
nieuwe Amerikaanse
cursus, 10 lessen

Sexuologie
wetenschappelijke cursus o.l.v. arts. Alleen voor volwassenen. 10 lesdictaten

Beleefdheidsleer
onze succes-cursus
10 lessen. f 10.—

Gelaatsverzorging
de cursus voor iedere vrouw

Nationale Volks Universiteit - Haagsche Onderwijs Instellingen
Willem de Zwijgerlaan 38, Den Haag. VRAAGT PROSPECTUS

Golfcarton en Papierwarenfabriek N.V.

Nijverheidstraat 39-49, Rotterdam
Telefoon 72714 (2 lijnen)

DE BRON
VAN PAKPAPIER
EN GOLFCARTON

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

ER IS
MAAR
ÉÉN

Klokken-Dokter

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129

Telefoon
2 nummers
33.38.69
33.79.26

met de grootste reparatie-inrichting
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, sloopjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELLEN VOORRADIG

Unox

fijnste
vleeschwaren

VA 1 0365

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret” van „MARTIN RIJKEN”

Uitsluitend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenste inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, Nieuwe Binnenweg 346b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in iedere prijs en genre

J. & K. SMIT's | Scheepswerven
KINDERDIJK | Machinefabrieken

Baggermaterieel

Goud- en Tinmolens

Zeesleepboten

Vracht- en Passagiersschepen

Stoommachines

Scheeps- en Landketels

SMIT-M. A. N.

DIESELMOTOREN

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

210 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

„Snatager” Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

**INFORMATIES EN NASPORINGEN
OP ELK GEBIED**

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Bij Uw bezoek
aan Rotterdam

„L' Ambassadeur”

ROCHUSSENSTRAAT 172

Cor van Eck

Stichting Indische Documenten